

אור החיים

משה דמיון (במדבר י"ג) אם יס יביה נעילתם כי וגו' דינו של משה אם הוא צארכה או לא. והכר בעל לא בן עדי משה. אשר על כן דיבר כי אל משה, קרבן אהרן כהן שפטיעל מי מי כניינו עד והוא אומר וידבר כי אל משה פירוש אליו צא שיעמד להכיריו. ולפי מה שכתבתי כהן צאה כמלכה. ואמר לו סמוך למות צ' בני אהרן דיבור אזהרתו צימד צפסוק ראשון. ודברי בעל קרבן (זה) בקרבנס לפני כי יומתו, פירוש כנס היותם אהרן שאמר מי כניינו אויס גילויס. וכוות בני אהרן ובחסות מרוב היותם קרובים לפני כי כתבתי כי הוא צא בכתוב למעט משה מהאזהרה. כמו שדרשו ז"ל (נחמס קט"ו) בפסוק בקרובי ואין לנו מקרה לא למעט ולא לרבות, ובמר כתבתי אקרב ואף על פי כי לא חמל עליכם וימותו, הא לרוב צימד היות אהרן לרבות כנינס מלרוב צב למדת שלא יועיל היות האדם כל כך קרוב לבי כדי למעט משה. ועל זה לכתוב האומר (כ"ד כ') שפירוש גדר לכנס לקודש פנימה. עוד נראה לומר אהרי סמוך אחר מופג, וכמו שכתבתי מחלקתם שנתכוון באומרם בקרבנס על זה הדרך כהיותם במקומות אחרים. אבל לכתוב האומר אהרי מופג יוחר קרובים לבי מלך הא למדת שאין קרובים אחר סמוך יצאר הכתוב על זה הדרך שצא מהם, שאם היה משה קרוב מהם היה הדבר להודיעו) שמתחם היותם על קורבנס לפני נעשה בו כמו שאמר לו כי (לעיל י' ג') בקרובי בקודש, והנס שכתורה אמרה (לעיל י' א') אש זרה, אקרב. ואולי כי כאן ציאר הקב"ה דבריו) אל מודיעו כי כי עטם מתחם היותם על קרבתם משה, ועל פי הדברים האלה אמר משה לאהרן לפניו"ס) כנס שלא יהיה אש זרה, ואומר וימותו, (שם) הוא אשר דבר כי וגו', כי דיבור זה נאמר לו נחיון להודיעו שלא ישוב כי יחם משבנס סמוך לקרבתם ומיתנס. וכנס שכבר כתוב בחורב לפועל שנכתבו לפנים אלא שנתנס ומתו, והכוונה מיתנס כי בני אהרן, אין מוקדם ומאוחר בחורב. כהדעה זו לשלול לכל ישוב אדם לפרוץ ולהתקרב ובחורב כנינס אמרו בסלקה דמיון קרבת אהרן"ס) כנס שמתו, והי ימלא כהיות לאדם בחיות הכתוב צא למעט משה שאינו צארכה ומותר לצב בכל לא יחוס על עצמו ויתן נפשו, ודבר זה ימלא כבדות עת, והענין באמתות כדרכה שחיצת אהרן צאה כחושק שיתן נפשו על הדבר כנס שידע שמתו, לזה לרבות כנינס שם צארכה ע"כ. וכפי זה לא אמר לו וימותו פירוש וכבר מתו ולא השיגו והמעט משה מהאזהרה, ומעשה אין לו יודע מה מתשנס להתקרב והכו. וזה לדעת ר' יוסי בגלילי

אור החיים

(ב) ולא לומר לאחרים, ע"כ לא נאמר בסוק זה נאמר לו דבר שמתני והלמי מקניס על רכיע מה מתקני וחר מיקון י"ס ח"ל דנכילא אחריו לא אור עליון למחמי למלכ רבי בלשון יהוא עללה מכוילי דלחמרי ביה ואל יצא וגו' בלשון יצא אהרן וגו' ואלמ (שם) כל עמול ועתה וכל יומא דלומ בני הוית עיל למחי למלכ עליק. והנס שאין עיל המלכה לגמור ולפטר דברי זשי"ק שאינו דגיל על לטורי, ענין מתנס סומר הענין אגניו אומר דבר אפטר דבר אומר וימותו, עין שם מלכיו ומלמחי ותרואה שאין האמחר נפשיס, ואין המיון לומר שמתני"ס כנס כל עם גופו הך' בקי"ק, ומשפטיס דברי סורתיס הך' לא נשעט קן ענין (במד' ז' פ"ט) ובצא משה אל אהרן משר וגו' וישמעו וגו' וישמעו ח"ל מלכס שמתה אהרן אהרן משה, אבל קי"ק מתן דבר שמי, וי"ר שלא נאמר דבר שלא כדעתו. (ג) מי עד חיצת אהרן הוא מלמחר הכתוב אהרן דיבר למעט ומתי דיבר, ומתנס בקרבנס והלאה היא מלמחר דבר דבר כי. (ד) והיה מי אום ב"ים של בקרבנס אהרן שיהי קרובים, ופי' או"ו של וימותו אפטרס מתו. (ה) ולפי"ו מי ב"ים של בקרבנס שבעל קרבנס, ופי' ואל"ו של וימותו ע"כ מתו, ואל"ו הוא משה קטן מהם ועל כןן האזהרה, וגם לפי דבר זה חזיתם בקרבנס והלאה הוא סוכן הדיבור שאמר כי למשה. (ו) דבריו הסומים, שאמר וקרב כבדתי, ומשה לא ידע פירושם עד עתה. (ז) ופסוק זה נאמר קודם פסוק ויחם משה אל אהרן הוא אשר וגו'. (ח) מיתמר. (ט) כמו שאמרנו שמתה למעלה במדינתם מלכין, ואם הכותב לא אמר מיתמי מתי לאמר, ובחמיו עומד. ודע שדינס מתדברי סורתיס לא אמרו כן, אלא גם למתנת סורתיס כנינס יכל משה לכל בעל עת, ובצד אצברת קרבת. י" קודם שנס על אהרן שלא יצא עם אל הקודש. (י"א) וגם לקרן זה היא אזהרה למשה שלא יתקרב, לפי'ו בלא אש זרה, ופלי'ו רזה למסור נפשו, וגם לקרן זה סוכן הדיבור אשר דיבר כי למשה הוא חזיתם בקרבנס והלאה.

אונקלוס

ויקרא פז אחרי

רנה

← מל"א וידבר יהוה אל משה אחר מות אהרן בןי אהרן בקרוביהוון שני בני אהרן בקרבנתם לפני יהוה

רש"י

לכס בדור
(א) פשוט נראה שקושימו של רכיע רש"י הוא מה שאמר הכתוב אחר מות, מה פ"מ מתי הימה הדיבור, ונפרע מה שאמר הכתוב בקרבנס וגו', אבל מקור דברי רש"י הוא ממ"ב, ושם נמחר הקושל מה נאמר לו דיבור ראשון. כלומר כי דיבורים נאמרו כלן, שנפסקו הכי' החמיל עוד הפעם ויאמר כי וגו', ועל זה סופר והלך כל הפרשה, ולא ידענו מה נאמר לו אחר וידבר כי' שנפסקו אל, ואל"ו מוכיחים הדברים שם קושל שהקשה רש"י הוא עז"ה, ודמיון מפרשי רש"י ליבש כי' המלמרים על פי מירוי'ו של ר' אלעזר בן עזרי' והיומר פשוט שלא הוהי הקב"ה כי' פעמים רק פעם אחד ומיד הוהיזו כמו רפח האחריו, אלא כדי להבין הדבר על גריו הביא ראש"י במשל עלו כי רפוליס, ויהיה פי' הכתוב עז"ה. וידבר כי' אל משה אחר מות שני בני אהרן (ומה דיבר אליו) בקרבנס לפני כי' וימותו (פי' אמר לו שמתם) עשה בן שלא ימות בדרך שמתו בניו, ויהוה ממוחן כי' הקושי'ו להם לאריות הלשון ומה נאמר לו דיבור ראשון (כ"ב) - אהרן"ס). ונראה עוד לומר בזה, שר' אלעזר בן עזרי'ה לשיטתו אולי שבמ"ד הוהי דעמו שאזהרה ואל יצא בכל עם נאמר לאהרן ולבניו קודם מיתנס מד אצרכיהו (הנס שלא מלינו אומר כמותו), והענין דהייט שזאז נמיתה היה אחר מיתנס, ולפי"ו נכון מאוד המשל שדומה למשל, שהקב"ה הוהי כי' פעמים פעם הראשון (שאינו נכתב) היה כדרכה הא' בלי מיתנס, והשני כמו שכתוב כלן נמיתה כדרכה השני (ע"ל י"ד), וכל זה לפי דברי חז"ל אשר אמרנו אל הפשטיס (עין ספרתי) אמרו שאין כלן כי' דיבורים ולא היה קשה לרש"י הכפל של וידבר ויאמר, כי זה ממש כמו כלל הוהי שדירעו אהרן היה הפטר, כלומר הקב"ה דיבר אל משה ואמר אליו זה וזה, וכל קושימו של רכיע למעט לודע שדירעו היותם אחר מות, וגם אריות הלשון בקרבנס וגו', ועל זה מירן שמתמר שידעו שדירעו זה היה אחר מיתנס בני אהרן אשר מתו בשביל קרבנס ממילא ידעו אריות פירושם של מלמחר ולא ימותו, שהכוונה כי' שלא ימות בדרך שמתו בניו, ודברים אלו נראים כפי' והמחיים ממה שפסיס רש"י לכך נאמר אחר מות ודו"ק. ודע שגירסא אחרת הימה לו להא"ס במ"ד וברש"י עיי"ש שהארץ: (ב) פי' במקום לה, שישנס דירות ונפיס גנטיס בעומק האדמה ומיס הטבעי'ס ולמלחית שמת האדמה עוליס ומשפטיס דרופני בימי, ומתמת זה האירי שנמרד לה ומלון וקסה להולמו אפילו לגריאסי:

אור החיים

(טז) א. וידבר כי' וגו'. לרין לדעת מה נאמר הוא כעון שעט בקרבת צ' שעליס מתו. ד' אומרנו לו דביבור זה. כי' לאיזה ענין וימותו מיותרת אחר שכתבתי לומר אחר מות ושימיענו הכתוב היות דיבור זה אחר מות, מה לו בקרבנס וגו'. כי' אומרנו וימותו"ס) ב' חסותס ואל"ו. אחר מה לו קודם. ג' למעט הולך לומר בקרבנס ונראה שכונת הכתוב הוא שצא הקב"ה להכיר וגו', אם להודיע שמתו שציל שנתקרב לפני כי' את משה שלא יחשוב בדעתו כי' לודע שזכא יוחר הלא כבר הודיע דבר במקומו (לעיל י' א') קרוב למלכות שמים וכל צינו של המקום נאמן ויקריבו וגו' אש זרה וגו', ושם הוא יוחר מפורש (הוא) ויכול ליכנס אל הקודש פינימה, וכנס שילו כי' הדבר ממה שכתוב כלן בקרבנס, שאין ידוע מה על אהרן לא ותיחיי דבר שם משה בכלל, כי גדול אור בדור

(א) ולא אחר מתו.

ספר

כתונת פסים

מאת

רבי יעקב יוסף מפולנאה

ההדיר בליווי הערות ומפתחות
גדליה נגאל

הוצאת מכון "פרי הארץ"
ירושלים תשמ"ה

פרישת אחרי מות

7 בפסוק: יזכור ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' הימותי ויש לפי פ' א' — למה לי כפל אחרי מות וגו' ומותו. ב' — למה לי ישיני. ג' — למה נכתב כתיב יבני וגו' על שם אהרן ולא כתב שמות עצמן, נדב ואביהו. ד' — למה נכתב סיבת מיתתן לזרות, מה דהוי הוי, וע"כ שיש בו צורך לזרות גם כן דצריך לעת מה הוא. וז' קושיית אלו לכד נראה לי לבאר משנה: דכ"י אומר איזה דרך ישרה שיכור לו האדם כל שהוא תפארת לעיניה' וכי'. והקשה במדרש שמואל: י' שרבו יוחנן בן זכאי אמר יצאו וראו איזה דרך טוב שידבק בו האדם וכי' ומה טעם שינה דכ"י לשונו וכי' וכיבאר נטו יצאו נטו כי בכחוח ראוי שהתחיל לעשות הטוב כדי שיהיה לו תפארת וכי' ואחר כך שכבר הולך במישור ידבק בו יחברך, מה שאין כן אם יאחזו בדרכי החסידות מיד בכחוחותו זה יהיה סיבה בטלול מכל וכל וכי', יעריך שם. ועיין במקום אחר, והנה בתוספות יום טוב¹ מפרש טעם שנקרא בן זומא וכן עזאי על שם אביהן ולא על שם עצמן, מפני שמותן בכחוחותן, וכי' יעריך שם. וכוה יוכן, שהיו בני אהרן בכחוחותן, לכך בקרבנות לפני ה' ומותו. שיצו לדבק בו יחברך מיד בכחוחותן, זה היה סיבה מיתתן וירידתן, כמו יזימת מלך מצרים² וכי', כי צריך תחלה שיכור לו דרך ישרה שיהא לו תפארת וכי', וקל להבין³

אך כדי לבאר כ' קושיית ראשונה נבאר משנה' יעשה לך רב וכי' והסתלק מז' הספקי, וקושיה, הא כבר אמר זה יהושע בן פרחיה. ונבאר משך הפסוקים: א' אכן מאסו הכוונים היתה לראש פינה. מאת ה' היתה זאת היא נפלאה בעינינו. זה היום עשה ה' נגלה ונשמחה בו. ונשאלתי לכאר המשך הפסוקים אילו. ונראה לי, שכתב בעוללות אפרים דף ל"ד עמוד ב' ע"ה, הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחוחם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם וגו' לא ימוש עמוד הענן יומם וגו', דאמרו חז"ל⁴: כל מקום שנאמר ירה"ו, הוא נבית דינו. ואף על פי שזה נאמר על בית דין של מעלה, מכל מקום נכלל שגם בבית דין של מטה ירכב. והורה ה' מדרכיו למנהיגי ישראל, ששמנו יראו וכן

1. וקרא טו א.
2. אבות ב א.
3. מדרש שמואל לאבות ב יא.
4. ראה לעיל פרישת צו ב ע"ב: פרישת שמעני ח ע"א, י ע"א ולחן פרישת אמור כ ע"ב.
5. עיין: בראשונה לאבות ד א.
6. שמות ב כב.
7. אבות א טו.
8. תהלים קיח כב.
9. עוללות אפרים, דפוס פראג, לז ע"ג.
10. עיין: בראשית וכה טז ג ועוד.

ורד ע"ד

כתובה פנים

100

עוד יש לומר, דכתב פרישת חזרתי¹⁰³: יגע צריעת כי תהיה באדם והוא אל הכהן, וכיבאר פסוק¹⁰⁴ יבעור בשור ונרפא, בש"ס פרק קמא רס"טו¹⁰⁵ אמר ר' זורא בשיר כתיב ביה ונרפא, אדם לא כתיב ביה ונרפא, והענין מפורש יותר, דכתב הרמב"ם¹⁰⁶: כמו שיש חולי הגוף הטועמים מר למחוק וכי', כך חולי הנפשות האומרים לרע טוב וכי', והפואתן שלכו לרפוא הנפשות הם החכמים וכי', וכוה יוכן זאת תורת המצוות ע"י וגו', ורצה לומר שידע האדם בעצמו שהוא מצווע ומנוגע, שצריך לבקש טהרה ע"י שליל לחכמים ורפוא הנפשות, והו יהיה יום טהרתו ע"י סימן זה, והוא אל הכהן, ורצה לומר, אז עבדות ה' שנתקרב בתורה ועבודת ה' נחשב לו למשא שהיא נגע הנקרא שאר, ובעל כרחו הובא לה' יחברך, שאין לו ענג מעבודת ה', אז ירע שיש לו נגע צריעת וצריך רפואה. מה שאין כן כשלא ירע שהוא חולי לא יבקש רפואה לעולם, לכך עצוה היעוצה כנ"ל, וקל להבין.

עוד יש לומר, שכתבתי במקום אחר¹⁰⁷: יעל זאת תפלה כל חסיד אריך לעת מצוא, משל הטובע בנה רבא אחר להוציא והוא מושכו עמו וצריך זדירות וכי', כמו שכתבתי במקום אחר, ועצה היעצה להצילו מרחוק, והו שגאמר: המשכן המשכן, כ' פעמים וכי', יעריך שם. וכוה יוכן זאת תורת המוציא רע¹⁰⁸, להציל איש רע הטובע בנה של היצו הרע בתאוות והמרת העולם הזה, וכמו שגאמר¹⁰⁹, יזכאה מאן ראהו בידא דחייבא, להצילו ביזם טהרתו ולהביאו לכהן לה' יחברך, מכל מקום יותר הוא עצמו פ¹¹⁰ יושטן מיז רבים אלו יציעו גם כן, על כן: ייצא הכהן מחוץ למחנה תנ"ל, שלא יהא עמו במחנה משכן אחר, פן יכלבל אותו עמו בכל הקליטות המסככות אותו, לכך משכן ב' פעמים, ואז וראה הכהן, אם נרפא נגע הצרעת, ילקח למטה ב' צפורים וכי', עיין במקום אחר ביאור פסוק תנ"ל, עוד שיש וקל להבין.

103. ויקרא יג ט.
104. שם יג יח.
105. סוטה ה ע"א, והשווה לעיל פרישת חזרתי יב ע"ד וכפרשתנו לעיל יג ע"ג.
106. רמב"ם, הלכות דעות פרק ב.
107. תהלים לז ג. והשווה לתולדות יעקב יוסף אמור קו ע"ב: שם בתולדות קלט ע"ד, צפת פנת סב ע"ב.
108. עיין: ערכין טו ע"ב.
109. עיין: זוהר ח"ב קכח ע"ב.
110. ע"פ תהלים לז ג. השווה לחן פרישת אמור כב ע"ב.

ר"ע מברסגורה רבי אומר פרקב אבות תוספת יום טוב פח ציונים

מה למת שיל
להשקות הלכות
כלל. אבל למה
תום. וכלי ספק
שגורה
והיה מעשה
תחזיק טובה
הערה למדתי
לא מקרא ולא
לא למד [סוכה
היה אומר
יסין לא בר
ולא
בנתנאלאמי].
גורם בור סיר
יאות הקושי לא
זעמן יוכתן :
ס מצנה ד'
! שם טוב הגה
דכר שזו מה
יה. וברי הוא
ועשיו מזכיר
ה הויבר שלע"פ
ל לחיור העולם
ס אין מקבלין
י"י : חפשיה
הו לו. "מר"ש
דכרי גרם ולא

סוד לומר כבוד טוב כסיד : שאינו מאבד טפה. קך הוא
אין שוכה דבר אחד מתלמודו : אשרי יולדתו. מאוסר כמדות
טובות עד שכל העולם אומרים עליו אשרי מי שילדתו. וי"א
ע"ש שהיא גרמה לו שהיא חסד. שהיתה מחזרת על כל בני
מדרשות שבעירה. ואומרת להם
בבקהה מסך בקרו רחמים על העובר
הזה שבמני שיהיה חסד ומיוס שגולד
לא הוליאה ערשחו מבה"מ. כדי
שלא יכנסו באזונו אלא ל"ה : הסיד.
שעשה לפנים משורת הדין : ירא
הטא. מתחמיר על עולמו ואומר
עליו דברים המותרים מיראתו שמה
יבא לידו חטא. דאם לא כן מאי
רבותיה אפילו עם הארץ אפשר להיות
ירא חטא : מעין הסתגבר. לנו
רצח ומוסר פלפול וסכרות מדעהו :
אבא שאול אומר משבו. של רבן
יומאן בן זכאי : ואלעזר בן ערך
בבב שניה. מאלהי כתוב דאבא
שאלו לא נחלק על ה"ק. ובני הדברים אמרם רבן יומאן בן
זכאי ובניהם אמר. ולפענן הבקאות והזבזון היה רבי אלעזר
מכריע. ולפענן ההרשפות והפלפול היה רבי אלעזר בן ערך
מכריע
בכלל. מדרש שמואל : צא וראו. כדאמרין בעלמא [בבבא ז' א'
בעין ולהשגיל היטב. וזה לבון ראו כמו ולבי ראה הרבה חכמה [קבלה א'
ושהו בר' י' שאן שן היא הנכסא בכל הספרים בשוליסולא ובכל מחזותיה ומפרש לפי שהיה עמו היה הדבר הטובה אמר להם
באו אבלי בדרך רעה אמר לאו כי לא יגור עמו רע : שידבק זה האדם. כתוב מדרש שמואל הר"ר יונה ז"ל פ' כי בודאי
שבכל הסיבות והישרות יש להדבק. אלא ר"ל במדה אחת להיות בה שלם לעולם. כי טוב לאדם לאחוז במדה אחת לעולם בשלמות.
וגקל אליו להשיג ממנה הטובות החשובות כולם מהיות בו כמה מדות ואינו שלם כדאמר חז"ל וזאת כדאמר בריה פירקין
אין שעם זה יתישב שא"פ שאלו החכמים אמרו איזו היא דרך ישרה וכו'. הגה רבי שיהיה אחריהם חזר ואמר כדאמר בריה פירקין
איזויה דרך ישרה וכו' לפי שהוא לא אמר על מדה א' שידבק בה ושכל ידו יושלם כדאמר אלא הוא אומר שבכל מדה ומדה
שאלם מודד פועל ועשה. איזויה דרך שיבור לו שיבחין בה שכן ראוי שיפעל ועשה. ולכן ר' אומר שיבור ולא קאמר שידבק כדאמר :

סוד לומר כבוד טוב כסיד : שאינו מאבד טפה. קך הוא
אין שוכה דבר אחד מתלמודו : אשרי יולדתו. מאוסר כמדות
טובות עד שכל העולם אומרים עליו אשרי מי שילדתו. וי"א
ע"ש שהיא גרמה לו שהיא חסד. שהיתה מחזרת על כל בני
מדרשות שבעירה. ואומרת להם
בבקהה מסך בקרו רחמים על העובר
הזה שבמני שיהיה חסד ומיוס שגולד
לא הוליאה ערשחו מבה"מ. כדי
שלא יכנסו באזונו אלא ל"ה : הסיד.
שעשה לפנים משורת הדין : ירא
הטא. מתחמיר על עולמו ואומר
עליו דברים המותרים מיראתו שמה
יבא לידו חטא. דאם לא כן מאי
רבותיה אפילו עם הארץ אפשר להיות
ירא חטא : מעין הסתגבר. לנו
רצח ומוסר פלפול וסכרות מדעהו :
אבא שאול אומר משבו. של רבן
יומאן בן זכאי : ואלעזר בן ערך
בבב שניה. מאלהי כתוב דאבא
שאלו לא נחלק על ה"ק. ובני הדברים אמרם רבן יומאן בן
זכאי ובניהם אמר. ולפענן הבקאות והזבזון היה רבי אלעזר
מכריע. ולפענן ההרשפות והפלפול היה רבי אלעזר בן ערך
מכריע
בכלל. מדרש שמואל : צא וראו. כדאמרין בעלמא [בבבא ז' א'
בעין ולהשגיל היטב. וזה לבון ראו כמו ולבי ראה הרבה חכמה [קבלה א'
ושהו בר' י' שאן שן היא הנכסא בכל הספרים בשוליסולא ובכל מחזותיה ומפרש לפי שהיה עמו היה הדבר הטובה אמר להם
באו אבלי בדרך רעה אמר לאו כי לא יגור עמו רע : שידבק זה האדם. כתוב מדרש שמואל הר"ר יונה ז"ל פ' כי בודאי
שבכל הסיבות והישרות יש להדבק. אלא ר"ל במדה אחת להיות בה שלם לעולם. כי טוב לאדם לאחוז במדה אחת לעולם בשלמות.
וגקל אליו להשיג ממנה הטובות החשובות כולם מהיות בו כמה מדות ואינו שלם כדאמר חז"ל וזאת כדאמר בריה פירקין
אין שעם זה יתישב שא"פ שאלו החכמים אמרו איזו היא דרך ישרה וכו'. הגה רבי שיהיה אחריהם חזר ואמר כדאמר בריה פירקין
איזויה דרך ישרה וכו' לפי שהוא לא אמר על מדה א' שידבק בה ושכל ידו יושלם כדאמר אלא הוא אומר שבכל מדה ומדה
שאלם מודד פועל ועשה. איזויה דרך שיבור לו שיבחין בה שכן ראוי שיפעל ועשה. ולכן ר' אומר שיבור ולא קאמר שידבק כדאמר :

המרה מדה משוכחה שהיה כל א' מופלג בה ביותר : עז) כבוד
מסוידי שלפני הגה, שלא נהבד בו טפה מהיין שיוצב להובו. כך
התורה שנמשלה ליון [כחמיני ד"א א'], מה שלמד ממנה מרבותיה
למד בהשוקק רבה, עד שלא כחה סוס דבר מלימודו [כסוכה כ"א א'] :
עז) שאלו הריביות לתורה ולמדות ישרות. וכבר כשהיה מעוברת
ממנו, חורה בבתי מדרשות ובקשה שהיה העובר זה ח"ה
ולדיק כך כתב רש"י בספר מדרש שמואל על אבות. והוא מלחמי
בירושלמי [יבמות ד"א א'] שאלו הוליה עריסתו לבית הכנסת בשביל
שיתרבו אוניו בדברי הורה : עז) שעשה הכל לפנים משורת הדין.
ולא נמלא כתב ידו ביד עט"ס לעולם, מחסש שיוליכנו עכ"ס בשבט
[עג"ד ד"א א'] : פ) שהיה לדיק גדול עושה מהכבה, שהיה ירא
מהשטח עלמנו, רק לבני להקניס הקב"ה ולא מיראה עוגם או הקוה
שכר, והיה זה בדבגלה יהורה, דל"ה מה רבותיה, הרי אדם כזה
רק אינו בור כלעיל משנה ה' : פא) שהיה חרוץ מופלג : פב) פלוגתא
ד"ק והבא שאלו, היינו פלוגתא אי טיני עדיף או עוקר הדיס
עדיף [אבות י"ד א'] : פג) ר"ל לאו מלדון לפי מהרנהכס. דמלתא
זוטרתא היא לבניכיו להתגבר כמנהגכס. אבל שוטפי לידן לפי כח
ההון

המרה מדה משוכחה שהיה כל א' מופלג בה ביותר : עז) כבוד
מסוידי שלפני הגה, שלא נהבד בו טפה מהיין שיוצב להובו. כך
התורה שנמשלה ליון [כחמיני ד"א א'], מה שלמד ממנה מרבותיה
למד בהשוקק רבה, עד שלא כחה סוס דבר מלימודו [כסוכה כ"א א'] :
עז) שאלו הריביות לתורה ולמדות ישרות. וכבר כשהיה מעוברת
ממנו, חורה בבתי מדרשות ובקשה שהיה העובר זה ח"ה
ולדיק כך כתב רש"י בספר מדרש שמואל על אבות. והוא מלחמי
בירושלמי [יבמות ד"א א'] שאלו הוליה עריסתו לבית הכנסת בשביל
שיתרבו אוניו בדברי הורה : עז) שעשה הכל לפנים משורת הדין.
ולא נמלא כתב ידו ביד עט"ס לעולם, מחסש שיוליכנו עכ"ס בשבט
[עג"ד ד"א א'] : פ) שהיה לדיק גדול עושה מהכבה, שהיה ירא
מהשטח עלמנו, רק לבני להקניס הקב"ה ולא מיראה עוגם או הקוה
שכר, והיה זה בדבגלה יהורה, דל"ה מה רבותיה, הרי אדם כזה
רק אינו בור כלעיל משנה ה' : פא) שהיה חרוץ מופלג : פב) פלוגתא
ד"ק והבא שאלו, היינו פלוגתא אי טיני עדיף או עוקר הדיס
עדיף [אבות י"ד א'] : פג) ר"ל לאו מלדון לפי מהרנהכס. דמלתא
זוטרתא היא לבניכיו להתגבר כמנהגכס. אבל שוטפי לידן לפי כח
ההון

יבין הפארת ישראל בויע

המרה מדה משוכחה שהיה כל א' מופלג בה ביותר : עז) כבוד
מסוידי שלפני הגה, שלא נהבד בו טפה מהיין שיוצב להובו. כך
התורה שנמשלה ליון [כחמיני ד"א א'], מה שלמד ממנה מרבותיה
למד בהשוקק רבה, עד שלא כחה סוס דבר מלימודו [כסוכה כ"א א'] :
עז) שאלו הריביות לתורה ולמדות ישרות. וכבר כשהיה מעוברת
ממנו, חורה בבתי מדרשות ובקשה שהיה העובר זה ח"ה
ולדיק כך כתב רש"י בספר מדרש שמואל על אבות. והוא מלחמי
בירושלמי [יבמות ד"א א'] שאלו הוליה עריסתו לבית הכנסת בשביל
שיתרבו אוניו בדברי הורה : עז) שעשה הכל לפנים משורת הדין.
ולא נמלא כתב ידו ביד עט"ס לעולם, מחסש שיוליכנו עכ"ס בשבט
[עג"ד ד"א א'] : פ) שהיה לדיק גדול עושה מהכבה, שהיה ירא
מהשטח עלמנו, רק לבני להקניס הקב"ה ולא מיראה עוגם או הקוה
שכר, והיה זה בדבגלה יהורה, דל"ה מה רבותיה, הרי אדם כזה
רק אינו בור כלעיל משנה ה' : פא) שהיה חרוץ מופלג : פב) פלוגתא
ד"ק והבא שאלו, היינו פלוגתא אי טיני עדיף או עוקר הדיס
עדיף [אבות י"ד א'] : פג) ר"ל לאו מלדון לפי מהרנהכס. דמלתא
זוטרתא היא לבניכיו להתגבר כמנהגכס. אבל שוטפי לידן לפי כח
ההון

המרה מדה משוכחה שהיה כל א' מופלג בה ביותר : עז) כבוד
מסוידי שלפני הגה, שלא נהבד בו טפה מהיין שיוצב להובו. כך
התורה שנמשלה ליון [כחמיני ד"א א'], מה שלמד ממנה מרבותיה
למד בהשוקק רבה, עד שלא כחה סוס דבר מלימודו [כסוכה כ"א א'] :
עז) שאלו הריביות לתורה ולמדות ישרות. וכבר כשהיה מעוברת
ממנו, חורה בבתי מדרשות ובקשה שהיה העובר זה ח"ה
ולדיק כך כתב רש"י בספר מדרש שמואל על אבות. והוא מלחמי
בירושלמי [יבמות ד"א א'] שאלו הוליה עריסתו לבית הכנסת בשביל
שיתרבו אוניו בדברי הורה : עז) שעשה הכל לפנים משורת הדין.
ולא נמלא כתב ידו ביד עט"ס לעולם, מחסש שיוליכנו עכ"ס בשבט
[עג"ד ד"א א'] : פ) שהיה לדיק גדול עושה מהכבה, שהיה ירא
מהשטח עלמנו, רק לבני להקניס הקב"ה ולא מיראה עוגם או הקוה
שכר, והיה זה בדבגלה יהורה, דל"ה מה רבותיה, הרי אדם כזה
רק אינו בור כלעיל משנה ה' : פא) שהיה חרוץ מופלג : פב) פלוגתא
ד"ק והבא שאלו, היינו פלוגתא אי טיני עדיף או עוקר הדיס
עדיף [אבות י"ד א'] : פג) ר"ל לאו מלדון לפי מהרנהכס. דמלתא
זוטרתא היא לבניכיו להתגבר כמנהגכס. אבל שוטפי לידן לפי כח
ההון

ההוא
[א'] ואחריו המנהג ר' יהודה שהיה תלמיד רב אמי, וזהו היה כבר במחלת האמוראים
הגל ב', וזהו היה כבר בסוף כל האמוראים אחר אבוי ורבה. וכפי הגרסה, ר"י שא"ה אבוי האריך ימים והכנה מתחלת האמוראים עד סופן.
וגזרה הלכות גזירה בימי הלל הזה שכל הכותב יבנה, ולכן היה הוא הגויש האחרון, עשירי להלל הראשון. וכשראה הכהני כזה שיפוטו הגויות,
לכן כתב הגזירה לזכרה, ומסר להלל גם העברות לתשטון המובדות, שעדי ימיו היה כבוד להשיא וביית דין, והיו מקדשין ע"פ ראייה, וכן
הוא והסר להלל התשטון. אבל אותו הלל שחקן הפרחל, הלל הראשון היה [כרש"י נישין דל"ז א' ד"ה שבגינת צו"א]. ובבבל וס שנה מהר"מ קיין
בסקדמתו למשיח שדרכו בהתקנה אשגויות בוין שנת חקט"א].

ההוא
[א'] ואחריו המנהג ר' יהודה שהיה תלמיד רב אמי, וזהו היה כבר במחלת האמוראים
הגל ב', וזהו היה כבר בסוף כל האמוראים אחר אבוי ורבה. וכפי הגרסה, ר"י שא"ה אבוי האריך ימים והכנה מתחלת האמוראים עד סופן.
וגזרה הלכות גזירה בימי הלל הזה שכל הכותב יבנה, ולכן היה הוא הגויש האחרון, עשירי להלל הראשון. וכשראה הכהני כזה שיפוטו הגויות,
לכן כתב הגזירה לזכרה, ומסר להלל גם העברות לתשטון המובדות, שעדי ימיו היה כבוד להשיא וביית דין, והיו מקדשין ע"פ ראייה, וכן
הוא והסר להלל התשטון. אבל אותו הלל שחקן הפרחל, הלל הראשון היה [כרש"י נישין דל"ז א' ד"ה שבגינת צו"א]. ובבבל וס שנה מהר"מ קיין
בסקדמתו למשיח שדרכו בהתקנה אשגויות בוין שנת חקט"א].

ועוד לא נכח ימין ושמאל און לו משמשות זכוי לוי למומר לא נסור מסדרך וכוונתו זאת וסוד אס הי' צריך לשפה לשלוח זה למח נכמת זה צמורה שביא לזרות שופי שייך בכל אדם וכלל זמן.

ובראה למצוא צמשת המלך (דברים יז) לבלתי סור מן המלוכה וכו', ויש להבין למען ולרד ימוס על ממלכתו וכו', ויש להבין שלא לסור ללך שמאל אמי שפיר, מה שאין בו ללך ימין דהיינו שיעשה לפנים משורת הדין כאשר זוניו (דברים יז) ועשית הוטר והעוצ זה לפנים משורת הדין קשה למח לא נסור לימין, (גמ' רבם דמבואר זה יומא בבב) צמשתה דשמאל המלך ישראל על חגג והלמה צח קול אל מלך הרכה וכו'.

ובראה לי (גמ' דמכני צט"א מ' קטז) מה שאמרתי לך למדינת רב' שתי' בתחלה עולה למדינת רב'.

וכאן משעור הקב"ה למחות זכר עמלק ושאל ריחם על חטף יצחה בת קול אל תצדק הרבה, אבל כנהג שבועלים אינו מובן למח אינו רשאי לנטות לימין ולעשות לפנים משורת הדין.

(צב) דרום הוא צד ימין וצפון הוא צד שמאל, ואח"כ הרועה לחתכים יודים, שהחכמה הוא בימין ולהעשיר יאצין כי בשמאלה עושר וכבוד, ודשו חז"ל וכשמאלה עושר שגם בשביל השכר של הימין המיימינים שזוכים לחתכים לא יכריז.

והטעם נראה לי (מ' דשמעוני ספורי) משעמו דרכי והשיצה רגלי אל עדותי, כי אס וכלה לקום מלות לולת רק לשם שמים ללמוד ומבנה צו אר' רכע, לכך טעה ישועה שישעורר לזכר ועבוק צלרניו ודרכיו שיש צו שייבות אל הולצה ר', ואמר כך והשיצה רגלי אל עדותי, וכוונתו זאת צמאל ענינים, והפס"מ, (מח' רש"י חמרו חמלה ישבוק שלא לשמה שמחור זה ויכל לצמח לשמה והשיצה רגלי אל עדותי, מה שאין בו כשיחזה לעשות מיד לשמה יחברה צו הלצה רכע להלחם כנגדו וימצעל מלל וכל, לכך אים רמכס צמחלות יעשה מלחמה, והמחמה חמי' צעליה.

נועם לתולדות

ולא יסור מלכודן קיום מצות הבווא שזוהו עיקר התכלית, כמו באהרן הכהן שנועשה הבגדי כהונה לכבוד ולתפארת, והוא לבשם כאשר צוה ה' היינו כמקיים גזירת המלך ולא להתנאות.

ולא יסור מלכודן קיום מצות הבווא שזוהו עיקר התכלית, כמו באהרן הכהן שנועשה הבגדי כהונה לכבוד ולתפארת, והוא לבשם כאשר צוה ה' היינו כמקיים גזירת המלך ולא להתנאות.

ולא יסור מלכודן קיום מצות הבווא שזוהו עיקר התכלית, כמו באהרן הכהן שנועשה הבגדי כהונה לכבוד ולתפארת, והוא לבשם כאשר צוה ה' היינו כמקיים גזירת המלך ולא להתנאות.

ולא יסור מלכודן קיום מצות הבווא שזוהו עיקר התכלית, כמו באהרן הכהן שנועשה הבגדי כהונה לכבוד ולתפארת, והוא לבשם כאשר צוה ה' היינו כמקיים גזירת המלך ולא להתנאות.

ולא יסור מלכודן קיום מצות הבווא שזוהו עיקר התכלית, כמו באהרן הכהן שנועשה הבגדי כהונה לכבוד ולתפארת, והוא לבשם כאשר צוה ה' היינו כמקיים גזירת המלך ולא להתנאות.

ולא יסור מלכודן קיום מצות הבווא שזוהו עיקר התכלית, כמו באהרן הכהן שנועשה הבגדי כהונה לכבוד ולתפארת, והוא לבשם כאשר צוה ה' היינו כמקיים גזירת המלך ולא להתנאות.

הוא חסדו המורען... (text continues)

התפארת ישראל

התפארת ישראל... (text continues)

יבין

יבין... (text continues)

הוא חסדו המורען... (text continues)

התפארת ישראל

התפארת ישראל... (text continues)

יבין

יבין... (text continues)

הוא חסדו המורען... (text continues)

התפארת ישראל

התפארת ישראל... (text continues)

יבין

יבין... (text continues)

הוא חסדו המורען... (text continues)

התפארת ישראל

התפארת ישראל... (text continues)

יבין

יבין... (text continues)

הוא חסדו המורען... (text continues)

התפארת ישראל

התפארת ישראל... (text continues)

יבין

יבין... (text continues)

הוא חסדו המורען... (text continues)

התפארת ישראל

התפארת ישראל... (text continues)

יבין

יבין... (text continues)

שיר יעקב יוסף

וישעה תולדות

ללא כרצי יומן בן זמאי דמאר זמא ורמז ארזכ זרד שרזבן צו הארם וכו' יש"ש.
פרק ג' משנה י"ז הוי קל לרמז ויח למשמורת וכו' מקבל את כל הארם צממח.

פרק ז' ארז חסב הלומד סבל ארם שומר (מהלים קט) מכל מלמדי השכלמי.

פרק ה' משנה ד' הוי פז כנמר וכו' ונפרד פארי לעשות רזון מצור צממח וכו'.

וברהאד לצמר כל זה צמחא ממחא, דממחי לקמן לעולם יעסוק ארם צמורה וצמחית (פסחים ג) לעולם יעסוק ארם צמורה וצמחית וכו', דשמעתי במודי (מהלים קט) חממחי דרבי ואשניה רגלי אל עולמדי, (קוא) שוכי' כמחלת מורה ופלה ומלוח עם סם הולר הרע שלא לשמה, וצוה לא יקפחני עלוי הולר הרע, ויוול לגמור לשמה, זה שומר חממחי דרבי ומשניה רגלי אל עולמדי דממחי' יש"ש. L

נעם לתולדות

צורכים שיהיו טובים ולא לתפאר ולהתפאר.

(קז) אחז"ל יעסוק שלא לשמה שממחך שלא לשמה בא לשמה, וחקשו התוספת הלא אחז"ל העוסק שלא לשמה נוח לו שלא נברא.

(קיא) חשבתו דרכי ואשיבה רגלי אל ערותך, הכוונה שבחחלה אני חושב לעשות המצוה בשביל דרכי והנאה שלי בפניתי שלא לשמה עם היצוה"ד, ואז לא יקטרג עלי היצוה"ד ואינו מעכב עלי מלעשות המצוה, ואחר כך ואשיבה רגלי אל ערותיך, לעשות

בני כמז כשטר החולדים ( ) כממחי מזה לקמן מכל מזוה נעשה מלמד, ואם נעשה ממחור עלי פני' אז גם המלמד שנכרח המלמד הולח הוא קודם ועבור, ולא וכו' יש"ש.

אמנם יש סוג צ' צמורה פנימית וימר מסוג ה' הממר לעיל.

ד' וברא' משנה דלעיות פרק (א') [צ] אל חממר לכשמשנה אשנה שמה לא חממה, (קא) ולפי פשוטו משמעו כשמשנה משמעו ארזת חממה סדר למודי, מה שחיו ב פניה שלי עורר צמחממה זרומ, אל חממר כן שמה לא חממה ויחממל מלמוד עמלי וכו' צממלה וכו'. L

א' יש למרש יומר פנימי עם שאר משניות צממח זה משנה ז' הרמק משכו רע ואל חממני לרעע ואל חממה צממחי' שמה

פרק צ' רבי חומר ארז דרד ישרה שיצור לו הארם וכו' (קט) ופקסה צממחי' שמה

נעם לתולדות

(קק) אל האמר לכשאפנה אשנה שמה לא תפנה, לפי פשוטו הכוונה שלא תאמר דרד כשחפנה לבבך ממחשבות זרות חשנה וחלמור, אבל בעור שהנך טורר במחשבות זרות אינך רוצה ללמוד, לא תאמר כן שמה לא תפנה, היינו שמה לא יעלה בידך לפנות מחשבותיך ונמצא שהנך מתבטל לגמרי פללמוד, וכן לענין תפלה לא תאמר שחממל רק כשחממל לטור מחשבותיך.

(קט) רבי אומר שדרך ישראל הוא כל שהוא תפאר לעושי' ותפארות מן הארם, ויבלי' אומר מוהמדות שידרכו בהם הארם

יעקב יוסף

וישעה תולדות

שיר

זוה סוד (קז) מה שחממו (בראשית כד) ואלו יחמק לשון צמח לפנות ערב, (חק"ז י"ח סט.) כשהי' יוזל להפלה הי' מוכר לפסוק ולפנות ערב שם מחממה רשות חרות עד שוכי' חמממו זה כעמם השמח צמחית יום לעובר.

ורכמו כממחי לקמן (פקודי ע' שס"ח) נעם כמ"ד על המורה (חממ ד"ה כי חמא בברם ריעד) (קא) כי לרד שימשה המלוח על שום פני' חולונימ, שם נלצים חוממח נשאר צוה העולם ולא ילכו עמו לעולם כה וכו' יש"ש, (קז) וכאשר חיו לו לעמס מן המלוח לעולם כהא ערום ישוד לעולם הוא להמגלה, עד שחמה לקיים כל מר"ע מלוח כשהורה כממחור צממל הגלולים (הקדמה י"א) יש"ש, וזה חממז זמן הגלולה (קא) שגליל לצרר עד פקבות משחח וכו' וכפן.

נעם לתולדות

(קח) הש"ך פירש ויכלא הגשם מן השמים, שהגשמייות אינו עולה לשמים, שאם עבודתו הוא שלא לשמה ומלוכש בחוממיות אז נשאר כזה העולם ואינו עולה למעלה לשמים.

(קז) אם עושים המצוות בפניתי וחיוניות וחוממיות אז נשארם המצוות בעולם הזה, והארם עולה למעלה בלא לכוש המצוות, ואז צריך לשוב בגלגול לזה העולם לפי שהוא ערום בלא לכוש.

(קז) אחז"ל אין בן דוד בא עד שיכלי הנשמות שבגוף, ופירשי' ל גוף הוא אוצר הנשמות, ולאשר צריכין ממיד לכא בגלגול לכן אין יכולים לבא לעולם נשמות חדשות, ויחממחי' ריעה הי' היד היחידה מולתה

קלא בשם חמממה ויחז את העם (קא) זיינס מנפנים והלנישן ממחז וכו', צממח (ב"ד ע"ג) אל חממה האמת והכחו חלו חממו צממח, וכו' חממה הנשאל לפלמיה חלו חממו שגלגול, ומכל מקום היו מחממני עליהם וכו', וצלקופ (ח"א רמז קלא) יש נוסחא זה וכו' יש"ש, וכוה פלוי, ונראה לי צממח קושא חמח מה דכוה חוי.

ונראה זכרמו צממח אז צ' סוגי מצוות כמם יממכר שמה כלל גדול, סוג ה' דממחי לקמן (כ"פ ל"ג) צממח הגדה עבדים היינו לפרעה צממחים וכו', (קז) ואלו לא הוליה הקודם צרר הוא את אצמחיו הכי חזי וצנינו וכו', ואשלו קולו חממחי וכו', השולה משם שגליל ארם למה מחממו חמלה וחמח כן ישעה משנה המלוח צין צממחה צין צממלה שוכי' זה ופכורה עלי שום פני' חולונימ.

נעם לתולדות

(קכ) יעקב זיין המתנות מכפנים ככלי זיין ומבחוץ הליבשם בגדים רגילים, שהתקין עצמו לדורו ולתפלה ולמלחמה.

(קג) חולדותיהם של צדיקים הם המעשים טובים, ואמר אנו "ובבנינו" משועבדים לפרעה במצרים, הכוונה שכשעושים שלא לשמה אז גם המעשים טובים הנקראים בנינו הם משועבדים להיצוה"ד הנקרא פרעה.

(קד) ויצא יצחק לשוח כשרה לפנות ערב, ואחז"ל שהלך להתפלל, ואמר הכתוב לפנות ערב, היינו שהי' נזהר לפנות ולהסיר מתפלתו ערב וערכוביא של מחשבות זרות הנקרא ערב וחושך, שיהי' תפלתו זכה ריעים השמים למטה בכחיתת יום ומחבר

העולה מזה שריון לגונן דעת כיור הרע וישחק עמו בחמלה, ואחר כך ירחק לצור כחרי ויפסק לשמח, (קוב) וזה שלמר ככחז (משלי ה) אני חכמה שנתתי פרמה וגו', וזה (קוב) שלמר ככחז (בראשית כז) כל לחיך צמרמה וכמפרש צובר (תולדות קלח).

הגם שזה סכנה יותר (קוב) שיכנס צלות של כיור הרע לכחזר פמו, ומי יודע ליהי נד גובר חס יוכל ליפרד ממנו אחר כך, וכמו שכתב צפ"ח (שעה"כ ענין נפילה אפיס דרוש ב') סכנת נפילת אפיס מי יודע חס יוכל לפנות משם, כי אין אמתו יודע עד מה וכו' יעו"ש, מכל מקום יקו דעמו ליחזר שיוכל לפנות, ויחפול להכס יחזר שיפוצר לו גוד כיור הרע, ולא פוצ סוג זה יותר מסוג א' כחזר לפעל, וכבן זה כיפצ כי זה סוד דעיו

נועם לתולדות

לשמה, וזהו שאחז"ל לעולם יעסוק שלא לשמה, היינו שיתחיל במחשבה שלא לשמה שמתוך זה יוכל לבא לגמור המצוה לשמה בלי עיכוב היצה"ר, נמצא שבאופן זה גם השלא לשמה נעשה לשמה, וזה שמסיים שמתוך שלא לשמה בא לשמה, היינו שגם השלא לשמה נחשב לשמה, מה שאין כן במי שאין כוונתו להגיע לשמה בזה אחז"ל העוסק שלא לשמה נוח לו שלא נברא.

(קוב) אני חכמה שכנתי ערמה, הכוונה שעלה בידי לעסוק בתורה ולהיות בחינת חכמה על ידי שעשיתי ערמה לדמות את היצה"ר. ובמדורש במרמה בחכמת תורתו, היינו שבשביל להשיג חכמת התורה בא בתחלה במרמה לעשות שלא לשמה.

וענין, שביא צמיחה מעולה יותר ממנו דלא עייל כלל. ובוזה יוצן כל המשניות כחזרו לפעל, אל- להסיר ולפנות חמלה פני חילוניות ואז לחמיל לשנות וללמוד כי אז מתגבר צו כיור הרע יותר.

כמו שכתב כיפצ פרק ב' (מ"ד) דאצח (קטו) עשרה נסים וכו' ולא אירע קרי לכבן גדול ציוס כספורים, וכקשה מה זה נס כי כל ז' ימים הי' צפרכה ופרישכ ולא הי' יפן כל הלילה וכו', וצילר כי כיור הרע וכיור כטוב כס חוינים זה לזה, וכאשר קרוב אחד לכיות מעלם אז מחחק יותר געז, וכו' קרוב לכיות ככבן צעל קרי, רק מלד כנס

נועם לתולדות

(קיד) דרך הזה הוא מסוכן ביותר, שהרי נכנס בגלות של היצה"ר כשעוסק שלא לשמה, ומי יודע איזה צד יתגבר ואם יעלה בידו אחר כך להפריד מהיצה"ר, אבל יתן דעתו להתפלל לה' שיעזור לו נגד היצה"ר, וזהו סוג יותר טוב מזה שאינו נכנס כלל, כי הוא סוד שנכנס למקום הקליפות והתגבר עליהם ועלה בידו לצאת בשלי', שזה מדינה יותר גדולה מאלו לא נכנס כלל.

(קטו) מפעשה נסים הוא שלא אירע קרי לשון פינתי, היינו אל תאמר כשאפנה מעמי הפני' היצונית ומחשבות זרות אז אשנה ואלמוד, לא תעשה כן שמה לא תפנה, כי אז אדרכא יתגבר עליך היצה"ר למנוע אותך. (קטו) מפעשה נסים הוא שלא אירע קרי

ובו' יעו"ש, לכך הכי נמי כאשר מחמיל להסיר חמלה פני חילוניות להכבדות פס כיור הרע אז מחחק געז יותר.

ובוזה יוצן משנה רבי אומר איזה דרך ישרה שיצור לו כאדם, רזה לומר שיתחיל להכין גדול ביום הכיפורים, לפי שאז התגבר עליו היצה"ר, ונחשב נס שלא אירע לו עון, כי כשרוצה להתגבר על היצה"ר להסיר הפניות או גם היצה"ר מתגבר עליו והוא בסכנה שלא ינוצח.

נועם לתולדות

זה גם היצה"ר ראוי להקרא האדם שהוא האדם בליעל, ואמר דרך שיבור לו האדם, ההתחלה צריך שתהי' כל שהוא תפארת מן "האדם" היינו שלא לשמה שלוח מסכים גם היצה"ר יאינו מעכב, אבל זהו רק בתחלת כניסת האדם לעבודת הבריה"ת, אבל ריב"ז אמר לתלמידיו שהיו בני עלי', והם כבר צריכים ללמוד רק לשמה ולא להתפאר, ולכן אמר להם לראות דרך "שידבק" בה האדם, היינו בקביעות ותדיר, והיינו לעשות המצות לשם פועל ית'.

(קוב) שמואל תחת לראשי, אם יהי בתחלה צד שמואל ויצה"ר, אז יוכל להיות אחר כך וימינו תחבקי, לעשות ימין ולשמה. (קטו) אחז"ל עכו"ם אינם מטמאים באהל שנאמר אדם אתם, אתם קרואים אדם, והקשו התוספות הלא אחז"ל אפילו עכו"ם שעוסק בתורה מקבל שכר שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ותרגו דבמקום שנאמר "היצה"ר כוונתו ר"ל ערמה" וכו' וכו' להיות בעוות הגם שמדת עוות הוא (קכא) הוי עו כנמר, בתחלה צריך ללמוד לשמה, ולזה הביא ראי' מהכתוב מכל מלמדי תשכלתי, היינו שכשהיצה"ר הוא המלמד שלו אז צריך להשכיל היאך להתנהג עם היצה"ר.

משלי כט

רפא חרונם יונתן

קריאת נזקים ארצא הרמסנדר: הגבר קהילק על-גדעהו גלשת
וקברא עקלא עקר ליה: פארש על-פלעמווי: ופלשע אלש רע מוקיש
הקברא דמתפלג על פארש וקלש: ירע צדיק דין פלש
קבריה מצוואת פים ורין וקלש: דער: האנשי לעזו פיריו
על הקבריה פחוריה מתמיד קלש לא-רבן דער: האנשי לעזו פיריו
רעקא רין וריו: ירע קריר וקלש: האנשי לעזו פיריו
רעקא רין וריו: ירע קריר וקלש: האנשי לעזו פיריו

רש"י
שליט עם ליהם ממון דין. ורמזנו אמרו (ממטם יעור מוקש: וצדיק. עלה הלך ברכיו, ויון ושמם:
קס: אם היין דומה למי שאינו צריך לקנות (ו) דין דלים. יסור לים ומה הם לריסים
אורבים ולקח שמה, הוא יעמוד ארץ, ואם דומה וטמן להם נל: (ס) ופיריו. ילבינו, כלבנה טש
לכך השאל מרומה על האנשה, הוא ירמסה: הנפוח נרומ: (ט) איש חכם נשפם. משוכה עם
(ה) פחוריה. מרע מלוקח: (ו) בפשע איש רע.
האולי:

מצודת ציון
ה) רמסנדר. רגלי. כמו עמנו ירחק בום הרשע מפלס מ
פחוריה. מי שמחלק את הדרך למען ימנעו בה רגלי
רעה ופול לאין. והם בזה פורש רשת על פניו
עצמו. ורצה לומר הוא עצמו ייכשל בהרעה אשר
חשב על הוללה: (ו) בפשע. בעבור פשע איש רע יבוא לו מוקש. אבל הצדיק שלא הלך בדרךיו ידונו ויהיה
שמו כי לא עליו תהיה המוקש: (ז) דין דלים. ייסורי הדלים ורחוק עניים: לא יבין. לא ית לב להבין ולקיעת
מחסומם: (ח) ופיריו. ילחבו העיר בלבנה אש המתחלקת, כמו הורה המספה באש להעלות השלהבת, כי זרם
להרחו ריב בין אנשים: ישיבו אף. דרכם לתורן השלום ולהשיב אף האיש מאחיו: (ט) איש חכם. כאשר דחכם

אבן עזרא
הנשיא שהוא לוקח טעם הארץ היא ששתי האפה, רע מוקש או מוקש רע אחר: (ו) וצדיק ירון. בנפשו
כלומר מלך בעבור רובת שיעשה יעמיד הארץ. במקושו: (ז) וידע צדיק דין דלים. בעבור שיתנסק
ואיש לוקח תרומה רבת יותר מן המדה הדוניה והרעה. והשיע לא יבין רעת ומשפט: (ח) ופיריו.
הרוע אחר: (ה) גבר, בפשע. מחליק מדבר הלכות יסבני, פחים כלומר שדשם שיש פחים ללכדם
על רגליו אולי יוכל לרמות אותו: פשעו, רבך עם בעבור אנשי לעזו: והחכמים. בחוכמתם ישכרו אף
גבר מחליק, כענין ורשתו אשר טמן תלכדו תחלים השם ונצלו מן הפחים: (ט) איש, את. כמו עם,
לה מ, והפסקו הבא לעו, כלומר בעבור פשע יקיש

פירוש דר"ף
למכור את עצמו. למה, בשביל שלא תשמש שנה אחר.
הרי יודע צדיק דין דלים. "ורשע לא יבין דעה" זה עשו
הרשע, שהוא מבטל ממנו של אדם למסור והרוע. והוא
סבור שכל מה שהוא מכובד הוא שלו, ואינו יודע שיש
משלש אצלו, שאומר: והיה סחורה ואננה קשה (למדת).
(ט) איש חכם נשפם את איש וכו', אמר הקב"ה: כעסו
על אתה ותחתי ביד מלכי ומשק, ויבנה וקיסר
לאליהם. ורמזו עליכם בימי פקח בן מלכה, שחזקו עם
אמציה נחתי מלכי אדם בידו, הבא אחרותם והשתחוהו
לכם וכו'. (שמדורן קב').

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

חרונם יונתן

קריאת נזקים ארצא הרמסנדר: הגבר קהילק על-גדעהו גלשת
וקברא עקלא עקר ליה: פארש על-פלעמווי: ופלשע אלש רע מוקיש
הקברא דמתפלג על פארש וקלש: ירע צדיק דין פלש
קבריה מצוואת פים ורין וקלש: דער: האנשי לעזו פיריו
על הקבריה פחוריה מתמיד קלש לא-רבן דער: האנשי לעזו פיריו
רעקא רין וריו: ירע קריר וקלש: האנשי לעזו פיריו
רעקא רין וריו: ירע קריר וקלש: האנשי לעזו פיריו

רש"י
שליט עם ליהם ממון דין. ורמזנו אמרו (ממטם יעור מוקש: וצדיק. עלה הלך ברכיו, ויון ושמם:
קס: אם היין דומה למי שאינו צריך לקנות (ו) דין דלים. יסור לים ומה הם לריסים
אורבים ולקח שמה, הוא יעמוד ארץ, ואם דומה וטמן להם נל: (ס) ופיריו. ילבינו, כלבנה טש
לכך השאל מרומה על האנשה, הוא ירמסה: הנפוח נרומ: (ט) איש חכם נשפם. משוכה עם
(ה) פחוריה. מרע מלוקח: (ו) בפשע איש רע.
האולי:

מצודת ציון
ה) רמסנדר. רגלי. כמו עמנו ירחק בום הרשע מפלס מ
פחוריה. מי שמחלק את הדרך למען ימנעו בה רגלי
רעה ופול לאין. והם בזה פורש רשת על פניו
עצמו. ורצה לומר הוא עצמו ייכשל בהרעה אשר
חשב על הוללה: (ו) בפשע. בעבור פשע איש רע יבוא לו מוקש. אבל הצדיק שלא הלך בדרךיו ידונו ויהיה
שמו כי לא עליו תהיה המוקש: (ז) דין דלים. ייסורי הדלים ורחוק עניים: לא יבין. לא ית לב להבין ולקיעת
מחסומם: (ח) ופיריו. ילחבו העיר בלבנה אש המתחלקת, כמו הורה המספה באש להעלות השלהבת, כי זרם
להרחו ריב בין אנשים: ישיבו אף. דרכם לתורן השלום ולהשיב אף האיש מאחיו: (ט) איש חכם. כאשר דחכם

אבן עזרא
הנשיא שהוא לוקח טעם הארץ היא ששתי האפה, רע מוקש או מוקש רע אחר: (ו) וצדיק ירון. בנפשו
כלומר מלך בעבור רובת שיעשה יעמיד הארץ. במקושו: (ז) וידע צדיק דין דלים. בעבור שיתנסק
ואיש לוקח תרומה רבת יותר מן המדה הדוניה והרעה. והשיע לא יבין רעת ומשפט: (ח) ופיריו.
הרוע אחר: (ה) גבר, בפשע. מחליק מדבר הלכות יסבני, פחים כלומר שדשם שיש פחים ללכדם
על רגליו אולי יוכל לרמות אותו: פשעו, רבך עם בעבור אנשי לעזו: והחכמים. בחוכמתם ישכרו אף
גבר מחליק, כענין ורשתו אשר טמן תלכדו תחלים השם ונצלו מן הפחים: (ט) איש, את. כמו עם,
לה מ, והפסקו הבא לעו, כלומר בעבור פשע יקיש

פירוש דר"ף
למכור את עצמו. למה, בשביל שלא תשמש שנה אחר.
הרי יודע צדיק דין דלים. "ורשע לא יבין דעה" זה עשו
הרשע, שהוא מבטל ממנו של אדם למסור והרוע. והוא
סבור שכל מה שהוא מכובד הוא שלו, ואינו יודע שיש
משלש אצלו, שאומר: והיה סחורה ואננה קשה (למדת).
(ט) איש חכם נשפם את איש וכו', אמר הקב"ה: כעסו
על אתה ותחתי ביד מלכי ומשק, ויבנה וקיסר
לאליהם. ורמזו עליכם בימי פקח בן מלכה, שחזקו עם
אמציה נחתי מלכי אדם בידו, הבא אחרותם והשתחוהו
לכם וכו'. (שמדורן קב').

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

משלי כט

רפא חרונם יונתן

קריאת נזקים ארצא הרמסנדר: הגבר קהילק על-גדעהו גלשת
וקברא עקלא עקר ליה: פארש על-פלעמווי: ופלשע אלש רע מוקיש
הקברא דמתפלג על פארש וקלש: ירע צדיק דין פלש
קבריה מצוואת פים ורין וקלש: דער: האנשי לעזו פיריו
על הקבריה פחוריה מתמיד קלש לא-רבן דער: האנשי לעזו פיריו
רעקא רין וריו: ירע קריר וקלש: האנשי לעזו פיריו
רעקא רין וריו: ירע קריר וקלש: האנשי לעזו פיריו

רש"י
שליט עם ליהם ממון דין. ורמזנו אמרו (ממטם יעור מוקש: וצדיק. עלה הלך ברכיו, ויון ושמם:
קס: אם היין דומה למי שאינו צריך לקנות (ו) דין דלים. יסור לים ומה הם לריסים
אורבים ולקח שמה, הוא יעמוד ארץ, ואם דומה וטמן להם נל: (ס) ופיריו. ילבינו, כלבנה טש
לכך השאל מרומה על האנשה, הוא ירמסה: הנפוח נרומ: (ט) איש חכם נשפם. משוכה עם
(ה) פחוריה. מרע מלוקח: (ו) בפשע איש רע.
האולי:

מצודת ציון
ה) רמסנדר. רגלי. כמו עמנו ירחק בום הרשע מפלס מ
פחוריה. מי שמחלק את הדרך למען ימנעו בה רגלי
רעה ופול לאין. והם בזה פורש רשת על פניו
עצמו. ורצה לומר הוא עצמו ייכשל בהרעה אשר
חשב על הוללה: (ו) בפשע. בעבור פשע איש רע יבוא לו מוקש. אבל הצדיק שלא הלך בדרךיו ידונו ויהיה
שמו כי לא עליו תהיה המוקש: (ז) דין דלים. ייסורי הדלים ורחוק עניים: לא יבין. לא ית לב להבין ולקיעת
מחסומם: (ח) ופיריו. ילחבו העיר בלבנה אש המתחלקת, כמו הורה המספה באש להעלות השלהבת, כי זרם
להרחו ריב בין אנשים: ישיבו אף. דרכם לתורן השלום ולהשיב אף האיש מאחיו: (ט) איש חכם. כאשר דחכם

אבן עזרא
הנשיא שהוא לוקח טעם הארץ היא ששתי האפה, רע מוקש או מוקש רע אחר: (ו) וצדיק ירון. בנפשו
כלומר מלך בעבור רובת שיעשה יעמיד הארץ. במקושו: (ז) וידע צדיק דין דלים. בעבור שיתנסק
ואיש לוקח תרומה רבת יותר מן המדה הדוניה והרעה. והשיע לא יבין רעת ומשפט: (ח) ופיריו.
הרוע אחר: (ה) גבר, בפשע. מחליק מדבר הלכות יסבני, פחים כלומר שדשם שיש פחים ללכדם
על רגליו אולי יוכל לרמות אותו: פשעו, רבך עם בעבור אנשי לעזו: והחכמים. בחוכמתם ישכרו אף
גבר מחליק, כענין ורשתו אשר טמן תלכדו תחלים השם ונצלו מן הפחים: (ט) איש, את. כמו עם,
לה מ, והפסקו הבא לעו, כלומר בעבור פשע יקיש

פירוש דר"ף
למכור את עצמו. למה, בשביל שלא תשמש שנה אחר.
הרי יודע צדיק דין דלים. "ורשע לא יבין דעה" זה עשו
הרשע, שהוא מבטל ממנו של אדם למסור והרוע. והוא
סבור שכל מה שהוא מכובד הוא שלו, ואינו יודע שיש
משלש אצלו, שאומר: והיה סחורה ואננה קשה (למדת).
(ט) איש חכם נשפם את איש וכו', אמר הקב"ה: כעסו
על אתה ותחתי ביד מלכי ומשק, ויבנה וקיסר
לאליהם. ורמזו עליכם בימי פקח בן מלכה, שחזקו עם
אמציה נחתי מלכי אדם בידו, הבא אחרותם והשתחוהו
לכם וכו'. (שמדורן קב').

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.
א"ר סימון: כל מי שתוארן את הפשע, הוא בעצמו נידון.

צפנת

בא

פענת

קבא

כאשר לשמה

מתחיל ממדריגה ואין כן לצטלה שכיח למעלה לפרעה f. משה שכבר שיצור וזכאי

הנהגה ארץ החחיל לגמרי ולמידוי יב צא

לשמה כלומר זרבי וצחה דיבוק

בלימד עליונה וח (דף ו חז"ל זכר, לקשט כנובר וליחן לבושין ו עולם לימדו צא חן כך יש אותיות

התנחומא לתרץ מדכתיב אלה המשפטים אשר חשים לפניו"ם דייקא דהיינו התחלה, וזה שאמר הכחוש מלך במשפט יעמיד זה הקצ"ה כשצא ליתן תורה לישראל פת"ח במשפט שאין קפידה רק על התחלה שיהיה במשפט וצטע, אבל אחר כך רשות להוסיף ומלוא נמו איכא עד שיצוא למדריגה למעלה מהעצב שיהי נקרא משה והבן.

והיוצא מזה כי יש צחינת פרעה בכל אדם שאין בו דעת, ולריך להתנהג תחלה על פי העצב צחינת יוסף, ואחר כך לריך לילך ממדריגה למדריגה עד שיצוא לו צחינת משה דעת שלימה אז יוכל להתנהג למעלה מהעצב.

ובזה יובן ויאמר כי אל משה צא אל פרעה, אמירה בשא"י (וה"ק פ' יחי דף רל"ד:) שהוא ציאת המחשבה והדעת הנקרא משה, שיצוא אל האדם הנקרא פרעה לפי שהוא צחינת העורף והשכחה סוד אחריו היפך הפנים והדעת, ואז הדעת בעלמו יהיה מתרה בו שלא יחטא כי הם נגדיים זה לזה וכנ"ל, ומפרש והולך הגם כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו על ידי שצא משה אליו צסם הוי"ה שהיא הנהגה למעלה מהעצב, ועל ידי זה ויחזק ידו"ד את לב פרעה ואם כן התראה זו למת וקבוי"ה ב' ה"ל, לזה ציאר ומשני שאין זה סולק הבחירה ממנו וקבוי"ה הרמז"ס ה"ל, רק למען שתי אותיות אלה בקרבנו כי צירוף שתי אותיות הם מ"י עם אלה יהיה שם אלה"ם ליפרע ממנו והוא יראה העונש. אך דשבועתי במבורי מוצא במקום אחר (להלן דף ק"ט:) כי יראה העונש שהיא יראה חילוניות מורה על ידו יתברך פשוטה לקבל שצ"ס, ויתעורר מזה ליראה פנימית הנקרא אהבה, לקבל צהבה, ואז יפטור מיראה חילוניות וכו' ודפח"ת. וזה שאמר כי הכוונה למען שתי אותיות אלה בקרבנו ר"ל שיהיה היראה הנקרא אלקים בקרבנו יראה פנימית שהוא בקרבנו שיטעורר

על ידי יראה חילוניות, ואז נקרא אהבה אם מקבלו צהבה ונפטר אז מהעונש ויראה חילוניות, וזה שכחוב וידעתם כי אני ידו"ד שהוא שם אהבה ורחמים והבן.

ובזה חבין עוד קבוי"ה ע' דכוח ליה למימר בקרבם דקאי על פרעה ועבדיו. וקבוי"ה י' דלא כתיב בפסוק צא אל פרעה ואמרת אליו וכו'. ולדברינו אחי שפיר דלא היה כאן דיבר לפרעה רק ציאת המחשבה והדעת וזה התראה וכו', וגם בקרבנו קאי על יראה פנימית והבן.

ובזה נבאר קבוי"ה הזכר פרעה צא דף ל"ט (ע"א) וירח את ריח צגדיו ויצרכבו ויאמר ראה ריח בני וגו' (בראשית כ"ג) כתיב ריח צגדיו וכתיב ריח בני ריח הצגדים הוה ליה למימר, תאנא אותן הצגדים היה של אדם הראשון כמו שנאמר (בראשית ג') ויעש ידו"ד אלהים לאדם ולאשתו כמות עור וכו' צסם מלא אתעבדו וכו' יעו"ש. ונראה כי סוד לבושי אדם הם חלוקי דרבנן הנעשים מתורה ומלות של האדם בגן עדן התחתון, ומכאן, בגן עדן העליון, כמו שכחב צוהר ויחי (דף רכ"ו:) יעו"ש. והנה שיזכה האדם צמדריגת השלימות לריך שיתנהג תחלה על פי העצב כשיזכה לנפש רוח נשמה חיה יחידה שהיא עצם שם ידו"ד, ומזה נעשו הצגדים על ידי שם מלא הוי"ה אלהים, וריח הצגדים הם ריח בני ממש והבן, וזהו מה שכחוב (שמו"ג) ויקח משה עלמות יוסף עמו, שעל ידי זה נעשה שם מלא, צחינת יוסף אלהים, וצחינת משה הוי"ה, והיינו כנ"ל.

ע"ה, ונבאר ש"ס דעירובין (דף י"ח:) אמר ר' ירמיה מיום שחרב בית המקדש דיו לעולם שיחמשם בשחי אותיות שנאמר (תהלים ק"ט) כל הנשמה תהלל

שלא לשמה שהיא השכינה שהיתה מלושח בתוך הקליפות בסוד (חבקוק א') רשע מכתיר הצדיק וכו', עכשיו בא לשמה שאין לימדו לשום הנאה ותועלת רק לשמה שמדבק עצמו בפנימיות אותיות התורה בלי לבוש, אבל שאר בחי' שלא לשמה גדול עונו מנשוא, ובוה איירי רב יהודא בפרק ב' דברכות, (יעו"ש באריכות).

התורה והתפלה ופנימותיו לדבק בתוך פנימיות התורה והתפלה שהיא הנשמה של האותיות וכו'. ובוה אמר רבי יהודא לעולם יעסוק בתורה שלא לשמה שהוא ציור, דהיינו בדרך א' הנקרא קשוטי השכינה שהוא נקרא שלא לשמה נגד בחי' ב' עליונה ממנה דיבוק עצמות בלי שום לבוש, וזה שאמר שמת"ך שלא לשמה בא לשמה כי בחי' שהיא בתוך

ר"י פרידלנדר, פ"י תוכחה לשמה וצננה שלא לשמה הי מנהיגו

פכאור ומוכח להריא מגמרא דערכו (ט"ו ע"ב): "בעא מינה

יתברור, יותר מכל המצות לשמה בקדשת וטהרת המושבה פראוי.

לשמה פפדק ג' משער ר' ג' בשם הרא"ש ז"ל, אלא עקר עסקו היה

הנזם שאיו שכונו היה, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

והפניה שכונו היה, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

הוא עסקו, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

הוא עסקו, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

הוא עסקו, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

הוא עסקו, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

הוא עסקו, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

הוא עסקו, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

הוא עסקו, וכל שכן אם אינו מכוון לכל לשום פניה לגרמיה,

קצא שפדק פריקים - פרק ב סייחא

2. עין בארחה מאמרים כ"ז בערך ענין

"המביעות" בענין עמות ה'.

אפילו שלא לשמה, אמרם "לעולם" דושה לומר, פכביעותי, הינו

היה מדרגות הפלגים.

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

לומר, אמרו (פסחים כ' ע"ב): "לעולם יעסק אדם במורה ובפצות

קצא שפדק פריקים - פרק ג סייחא

15. אורחות נתיב ט"ו אורחות

ליקושי מאמרים שלב

הימים למעלה למשפילי, דאם לא יעלה על פרוק נדר לשאל משה, וזה שאמר ודלא מוסיף יסוף. ל

(דר"ח א יג)

יב

יבא מ"ש הלומר לשמה כל העולם כולו כדא לי

כל העוסק בתורה לשמה וכו' ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו (אבות ה, א) ויתפאר עוד כפל לשון, כל העולם כולו. ע"פ מאמר חו"ל (סנהדרין צ"ט: א"ר אלקנסודי כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שגא "או תזיק במצוי יעשה שלום לי שלום יעשה לי", רב אמר כדאי בנה פלטריון של מעלה ושל מטה שגא "לנטע שלום וליסד אר"י. ל

ויבן על פי מה שנאמר בפניניה (י"ב) טנו רבנו בית שפתי אומרים שמנים נבראו תחלה ואח"כ ארץ שגא פראשית ביה אלהים את השמים ואת הארץ, ובית הלל אומרים ארץ נבראת תחלה ואחר כך השמים שנאמר "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים" ופירשו לשון קרא אהרני אמר ריש לקיש פשטנאוי, ברא שמנים ואח"כ ארץ, וכלשטנו, וטה ארץ ואח"כ שמנים, ולפי"ל לכאורה דברי ב"ש וב"ה תמוהים, איך לא דקדקו דקשו קראי אהרני, ובעל פרוק דזה בפריאה וזה לשכיל.

אך כבר כתב הרמב"ם (בראשית א, ח) שהשמים דקראי היינו שמנים לעל שאש קרא השם"ת וקראו שלנו ג"כ שמנים, כמ"ש יתקרא אלהים ויבנו העולם וקראו שמו מר"ש יתקרא אלהים מוילגנא

הוא יב, פי"ג ע"ג, כל כלי כלי העולם כולו כדא לי

ליקושי מאמרים שלב

נגיד שגא אבר שמה ודלא מוסיף יסוף כו' (אבות א, יג). מי שלומר תמיד שלא לשמה, רק כר' שהיה שמעו הילך למרחוק, סופו שיאבר ממנו גם שם הראשו שהיה לו מקום.

מחור שלא לשמה כא לשמה.

7

ואמר, אף כי מתחלה התכרח לומר אף שלא לשמה, כי לא יוכל האדם לעלות במעלה העליונה מהשלום, אם לא יציג רגלו מקום על המדרגה התחתונה, ואין זה ענין מעבר, אם ארזנו יציג לו לעלות על השלום, אם יפסיע מקום על השליכה התחתונה. אך אם לא ימשי העבר ממקומו, ולא יהיו לעלות, ונדר, ויעלה אך על השליכה התחתונה, הלא מודד בארזנו הוא, וזהו שאמר ודלא מוסיף לעלות יסוף.

8

ושגא יאמר האדם, מאחר שאי אפשר לו שתחלת למורו יהיה לשמה, ושללא לשמה לבר עגשו גרול, אם כן ישב בטל ולא ילמד. על זה אמרו, ודלא ילוי קטלא חניב, וצריך לומר אף אם יהיה לפעמים שלא לשם שמנים, רק שיודעה שמהו יבוא אחר כך לשמה. פמאמר חו"ל (פסחים נ: לעולם יעסק אדם כו' אפלו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה פא לשמה. רצה לומר שילמד אפלו שלא לשמה, אך על זה האפו והכונה, שמתוך כך יבוא ידיו מדרגת לשמה יאמר, ודלא מוסיף יסוף, אם אינו מוסיף על למורו, ישפח גם מה שלמד מכבר.

ויפדש עוד על פי מ"ש (משלי ט"ז): "ארח היים למעלה למשפיל למעו סוד משאול מפה". פי האדם יאמר לפעמים לא אבך פגרולות, ודי לי אם על משפוחי אצמתי, להחזיק בתמי. וידאחי, ולא להוסיף. אבל פאמת אינו כן פי האדם אי אפשר לו לעמוד במקום אחר, ואם לא יעלה על פרוק יפול, לכו אמר "ארח

שי ויקרא יש קדשים אונקלוס

יש א וידבר יהוה אלמשה לאמר: * ופליא י עם משה קסמי:

לקט בריד

רש"י

לקט בריד

תלויין צבי (חיס - ויקוי): קדושים תחיל. הו ק נטוה) של ישראל יהי עם ויהי לכל אדם מלק בהקמת פרישות מן הפריות וכן העבירה (חיס), שלל מקום המשק, גם שיטתו נטבת, וכן נצי' בה דמיו דברי אל כל עדת ישראל מיון טעם, אלא הוונתו למך מה נטבת פי קדושים מי' אמי ומל שאר פרישות הפרה (ב'ט): פ' לו רק שמה וגוה כל סוקו עניו עולמו בהלות גויה מורה, אלא גם מלווים בה הלכות גויות מורה שבשאר מקומות, שמקלמם ואיו פריש כמזים מלי, ונלווים מנאן שמהמה נדרשת בהן. מיון ג'ט, צבמ ליעוד אב ואם גרעה ופי' ופי' אי' כלל פ' קדושים הם רק מלי דפי' הרי שרבו גויה מורה כלויה נצי' קדושים (מ'ל): א מנת קדוש או קדושים פירושו כלל מקום פירות ומזוגל מכל דבר, מותן ומיועד רק לגבי אמה ומשעו הוא שמה שלמיני הכונה שהיו מרומים ומקדושים לעבודת האלהי, אבל לרין לוו לרעם פרישות כוונת הכמות בלאו דבר

אור החיים

זה ה' שרדני לכל עדת ישראל אטוים וגוה וטף תבי, והלוה זכרון מזוה או זשון זה של קדושים, כסדר שהיו מקובלים בזמן מורה, ובסתור ימנבלי לומר שכל המקיים מזוה זו נקרא קדוש, וכוה מלמכר ז"ל (ויק' י"ד) ג'כ, ולטעם זה דיקדק לומר אל כל עדת בני ישראל, לומר כי מזוה זו שמהיה קדושים מהיו היא מזוה ששנה בכל אדם, שרבו גויה המורה ופי' לזה טעה בה גם קן כסדר של אט ישראל בקיימו מזוה או קדוש ואמר לו, ימונת המורה שרדני זה רמות וקשות (תמו י"ג ו'ג) ואין הדרגה צ'ישראל שמהיה נמונת מהטבה זו, גם כח חלומי גו' ומגד, ולמר דבר לשון קושי ולמרת צה ומישב טעם כפל דבר ולמרת, כי יש כלן למירה רבה, ובסתור ימנבלי בהמוז באופן אמר: ידעור קאה בערך הטוור יוסיק עונש טעה, ויש

ואמרת אליכם

עטם ששכל לומר ואמרת, לומר אל כל עדת בני ישראל, לומר כי מזוה זו לזכריהם ז"ל (ח'ט) שאמרו כי אלא שמהיה קדושים מהיו היא מזוה ששנה בכל אדם, שרבו גויה המורה ופי' לזה טעה בה גם קן כסדר של אט ישראל בקיימו מזוה או קדוש ואמר לו, ימונת המורה שרדני זה רמות וקשות (תמו י"ג ו'ג) ואין הדרגה צ'ישראל שמהיה נמונת מהטבה זו, גם כח חלומי גו' ומגד, ולמר דבר לשון קושי ולמרת צה ומישב טעם כפל דבר ולמרת, כי יש כלן למירה רבה, ובסתור ימנבלי בהמוז באופן אמר: ידעור קאה בערך הטוור יוסיק עונש טעה, ויש כן קדושים מהיו, לריד לענת מה הוא המכוון של כלן ממנה וכדו למקיימו שיקרא קדוש, ולולי כי מזוה זו, ונראה שבא בהמוז למח דוקא נצי' הוא שיטב בצמייה או מה שאין קן טעה על המיוה, שמה עולה בצרפה הקדומה אומות השולם, לו יהיה שיפתיים אדם עמו כלל, הוסף טעה עולה לעצור עוליהם גם מצמחיות הפריות השפורות לו או שפלו שאונס צעבה: עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (קדושים) אטוהיות"א, אף על פי קן מישלל הוא מצמחיות ליש: יטב אדם ולא עבר בעבירה ומונים לו שר הקדושה, ולזה אמר אל גו' בני ישראל, ובסתור כעטבה מזוה, והוא מאמר בהמוז קדושים מהיו בצמחיות עטבה"א) צבא בעבירה לרו שמתקנה ממשוסם, כ' קדוש אפי גו': לריד לרעם מה נמונת טעם הוא וכהו קוים מזוה טטה שמשוו בצמחיה קדושים זה, ופי ימחייב הדבר לגיז כשיו להמנות

אור בריד

דברי חתיון: ד' פי טבוש משולר למיע עונתה, וי'ל צ' הדרכים הללו הם כאלם דוד א', אלא שקודם אמר שמה לכן טטה לעטם השורג עולי, ומה ד' ק אמר שמה לכן שר למיע עטמה, והיינו יד: ואין להקשות למה לא נזכרם מזוה זו דין הפרושי' מנוח עטבה גם מה שטעמיו מקיים ממ' ימונת ג' שערך קרא לשור אטוה טטה עטמה אטוה יטב טטה דייט ודמה לא מטעה דמהות אטוה האלו לזכרית מהו לא מטעה וטטה ואין טטה אטוה ופי' מ'טוה אטוה ל'טעם אטוה למה לריד קרא ט'ט, און זו קדושה כלל זו און זו מנת טטה שפני אלא כלל כל טעמיות ואין למנוח ולתמשיו לעמה כשאר רמ"ט מ"ט, והיון זה אימה ציממות כי עיל בני ממונת וממה שחמלק דין מנת קדושים יהיו הנלמד על קדושת כן כפדי ודין והמקדשים שהיא מנוח כללות ע"טט: ד' לא רק ממשות אים האמורה לגיז ממ מלא שפלי ישרה מכל טעמיות האמרות לישלל. (ו) ולא אמר אל כל

לקט בריד

רש"י

א) פי' הקהלו עי' כחו וכוהו טעמו כולס אים לא (ב) דבר אל כל עדת בני ישראל, מלמד ישר, ממש"כ בשאר כל הלומודים למד משה מורה עם שאלמנה פרישה או בהקבלה", מפייו שרבו גויה מורה ישראל או היה מזוה להם מה שקבל מפייו ונכחל מועד,

אור החיים

יש ב. אל כל עדת גו' עטם אומרו אל כל מלמנתו הדי' פנתים פטם ממשיה ופי' גו' פנתים אמרו ז"ל צמורת כהנים לפי מזולמו, אלא הטעם הוא לא' מצי דברים, או לטשות שפרשה זו רוב גויה המורה תלוים צה נלמרה כדור להדרגה ישראל כדור לאבדן כדור לעיו כדור צרכהל, והגם שלל מזוה ומזוה מנלות המורה לוקיים ואמר קד לישראל"א, או לוי שלל אדם למד היה משה אומרה לכל ישראל כלאמור צברימחא צפיו עממו מפי משה כשימור אבדן לעיו ובשימורו הובטה צעירוניון (י"ד), חורן הרואים שריו צפיו לוקיים והוקיים לישראל מלמלות זה יהיה נכנסים כח אמר כמ, מה שאין קן צפרטה זו יוכר וגוהמ אט יש השחנות נצטעט צין הכמות שגכסו יחד ע"כ. וקשה לזכרו אט כוונתו באומרו כשימורו הדרגה זה לאה, מה שלא היה הדרגה זה שריו נכנסים כח אמר כח על ישראל שריו צאום אט היו כלם שומטים מפי משה הדי' פנתים, ודבר אמר הקיימים"א, אט קן משה ה' אמר יומר זה וישלל צלל שומט: אט קן לצי' הדרגה יומר נמו ממשיה ושטה פנתים, ולפי חשדון הפנתים שמה לעשות צבחר זה גם צמזוה זו: צין לעטם לעשות כמנה עם שיש ציר כל אדם ד' אויע ממשנו קן, כדור לאבדן קי' למה גרעה כדור אבדן ופי' כלן, צין שחמו וה לטום נכנסו כל העם ופי' נמללו ציר לעטם ש'ואין הדרגה להם לטום ש'ואין כלן ונעמד ציר אבדן ד', ואט כוונת הרב צאמרו כח אמר כח הוא להיות הדרב יומר אלף שמה גויה המורה, ואט לוי שכל כח של אבדן, ורדז ואציהיה, וכח של הקיים, שואמר משה המולה צדוד כלל ישראל, הוא ופי' שמשאר הלצוויים היו נכנסים זה אמה זה וכאן של צבחר הרשעותה ישנה לצמחיה זו שיטנו לזרצורו נכנסו יחד אבדן יחד ואציהיה והוקיים של משה כלל ישראל כשיכנסיו כל ישראל ישוה והישראלים בה צמה שיעמוד על עקרון של לכה משה צמענד גם אבדן וצפיו והוקיים ואט קן דברים למד משה רבה ככל המלות צבחר זה, ולא מה יעשור צבחר הרגיל שמה כי לשנות שאין זה היה שורה לכולם יחד ד' פנתים, ונמללו לכל אדם אלא רגשוין אבן רגשוין צעיוה"א, הוא, כי צבחר מושראל ד' פנתים מפי משה, שהיה יומר עוב הראשון לא היה מדבר משה אלא לאטום, וכאן

אור בריד

א) פי' היות עם שאלו אמר הקיים גם הם היו ממקיים לכותם. ב) טעם זה הראשון הוהם עם צנמ, וטעם סגיו דעת עטמו, וכמות נמונה לנלמד ומק. ג) גם צפנה זו היא פנתה הראש"א ז"ל ופי' אומרו הכוין, "פנתים" וכן עפניו ד' ע' הראש"א לא

אור החיים

וגו' כי שמתקפתו אשת פועלפר ליוסף ותקפו ילדו (יתרו) כדו את אציר ואת אמו, ונתקפו אחר מדרמה לו דיוקן אציר ואמר לו וכו' מיד ופחו וזועי הקדים אמו וכו' לומר ששניהם שקולים אבל אמרו וגו' ושמתו משם אציר אמת (קד קודש פ"ג) כי חמנים האז קודש לאם. גם כדבייחא קובא דיוקן האז מגביר כח הקדושה בן ותמטבו מצוא בקידושין דף ל"א דת רבי חי לשונם גלוי וידוע אל החושב, והוא אומרו סמוך למלת העריות אמו לפני מי שאמר והיה וגו' שכן מצדו לאמו וכו' ואציר חיראל, ולזה מי שמקפו ילדו ילידי בין מחירא מחביו וכו' לפיכך הקדים כדור אצ וכו' וגלוי וידוע וכו' ענייניו) ילדיו ויהיה לו למשפח נפש. גם ירמונו כי מחירא מחביו וכו' לפיכך הקדים כ' מורא האם בעשותו המזימה יצוה כדור אציר, ולזה יו האל וכו' ע"כ. וקשה לו ל' כדורות, כי כשפסל צעמן סמוך למלות העריות מלות מוראו של אצ ואם, הא צ"כ הכוונת השנייה כדור אצ ויחד מהאם למדת שאם גילה עריות צטל מלות מורא אצ ואם צפסוק כדו וגו' כסמך האז לכדור"ו צלומרו כדו שגרו להם ולזל שאמרו ארוי שו ילד וכו', ולדרך את אציר, גם צפסוק זה כסמך האז למורא זה הקדים האם לאז לך שהיא נועלת המרפה צלומרו ואציר חיראל, ודרך היה מליט לרז"ל ביותר, על דרך אומרו (משלי י') וכן כסיל חונת שדכשו בכמה מקומות"ו. וכן אמת אם לא היה דין אמו, ולדרך זה הרוחמו טעם נכון גם צפסוקיות יולא מדרך זה הייתי יכול לפרש הכתוב כדריטו ואת צבותיו חשמו, והוא על דרך אומרו ז"ל שדכר הרשות נחמה לו לפרש הכתוב בהם שהיה צווכר (ח"ג ש"א) כי ז' לזיקים ויחמו להם ז' ימי צסדר אחר משונה מדברי הראשונים כל שאין דבין השבוע, ואמרו צווכר חדש (ר"ט פ' חולדות) כי יום משנה, אבל כמה שלמינו ישנה דבין, אם שבת הוא כענד יוסף הלוי, והוא סוד השלום, ונגרשה האם, כי לפי מה שפרשנו שכווכר ולזה אלו אומרים שבת שלום ואלו מצרכין הפרוס הקדימה צ"כ המקראות האז לאם אם אציר יאמר סבת שלום, והוא צבויית יסוד הכל, ויוסף לך השקנו מים ואמו. אומרת השקני מים לריך להקדים לדקדו את שמר את ברית קודש מגשת אל אציר לאם, ולדברי רבותינו שאמרו שבת שיים אלא הומוחה ירש צבויית זו, והוא מה שאמר כן את ואת לזו שהוא ואמו חויצין כדור אציר אם נגרשה שצבותו צ' צבותו א' שמינית עלמו מלמעה את שאין טעם זה רלה ויקדים לאציר רלה ויקדים לאמו. צבית קודש, וא' שמינית שבת ושנייה צבויית אמת, וכן אמרו שם בקידושין בשאלת בן אלמנה אמת את ולזה נקראים שנייה אוחות, שבת אמת (תשא ל"א רבי אליעזר ורבי יבופע, זה לשונם נגרשה מכו י"ג) אמת היא צווי וגו'. וצבויית אמת (לך י"ז י"א) אמת לו הטל להם מים צספנ וכו' ע"כ. כרי וכויה לאות. ודוע כי צ' הצבויית צער המעשים לספרת ר"א שקולים הם ממש"ו. ואולי כי לפי מה סס צ', אבל צער המסובב מהם הוא צבויית אמת, שדכשו ז"ל שם צבורת כביים זה לשונם אית און לי וכאומר אחד מכם יסובב הקיכון והקשקות נפש אלא אית אשת מניין חלמוד לומר חיראל אם כן צב' המלות, ולזה אמר ואת שצבויית"ו:

ואציר חיראל. צבורת כביים אמרו שצמקוס סופק צורה לעשות ע"כ, כהר לרבי צבויית או אחד הקדים הכתוב אצ לאם דכתיב נאמר אית למטע אשת צענין ככדור"ו, אמרו

אור החיים

מה ויהיה לפי"ו פי חיראל משון ראיית עינים. (שו' לון רבים, שם צ' דברים, ומהם אמת שם צבויית א'. י"ז) פי המקין מכת אציר לתיבה כה. (י"ח) פי הם שמואמר צפסוק השבין ליה מוקדם, מאמר שמוין נענין, למשל מרבים שבוים יומר מרעיונים הם שמואמרים בקול, מאמר שמוין לתיבה אצ"ו (נרכות מ"א). (י"ט) גם לענין הלה, ואין אלו יקולים לוח דברים ואמר שאים שקולים, אבל ע"כ קשה לדבריהם שמה"ו, רלה שהאז קודש צב' מקומות ומ"ל, והגם צבויית אמת ר' יבופע ממנו שמת לר"א. (כ) שדוקא כעידו י' חילוק בין אית לאשה, שהאשה און גינלמה לעשות כדור אם עגלה לא יקיים, אבל המורה

אני יהוה אלהיכם: ג איש אמו מן אמה ומן אביו. תהו דהק"ו
ואציר חיראל ואת שבתותי תשמרו וית יומי שבתא דתי' חסרון אגא

רש"י

והאז אופן מהיה ואמ, לוח אמר שדולא הכוונה פרושים ומונדלים מן העריות, לפי שעיניך המועד דביקמיו לעצודה העלוונה היא עניי הגוף ותלומיו, ועיקר צעניני הגוף עממו היא ענין העריות כידוע, ומי שהוא מוכר וצמט צענין זה מן הפסם נמשך אחר הקדושה צל עניינים, ועוד דבר הלמד מעניינו הוא, שמווכר פרושה זו לנפש פרושה אמרי המדבר צפריי העריות, וגם נמשך הקדמה זו למטה על כל העניינים המוכרים בפרשה זו, ולזה הוסיף רש"י לומר ומן העריות, כלומר, אמת שעיניך קדושה צלה מפרשות העריות, אבל אם לא יצונו על כל שאר עריות פשוט הוא שיעל קדושתו, ורלוות שמינו רביט הם רק על גדר ערוה שזו היא העיקר כמו שאמרנו, ולפי"ו און עוד קושה מה שמענינו גם שאר עריות שהכתוב קורא פרישטם קדושה (ג"א), וכעין זה כתב המפרש"ל ז"ל, והש"ם הקשה ומיך ואין ממש כדבריו, אבל מה שכתב שאין קדושה שייך רק בנמול ואין מושך כלל עיין כדבריו דהו"ק: ד' זה פי מיתם אית, כלומר אית ואית, שאינו מדבר לאית אמת, ולזה נגמר אומר חיראל לון רבים, והוסיף רש"י לומר "מס"ו להראות שמינה אית לנכח הוא, שגלה זה גילה שהוא נכסר של אית מניי"ו יירא, וזה אית, שגלה בין לפניו אמר קדושים "מס"ו אית ה' "אלקיס" לנכח, וגם להחריז כל הפרשה בלשון נכח "חיראל", ועם כל זאת דמוק הוא, שגלה אציר ואמו לון יסוד הם ולא אמר אית אצירם ואמנם חיראל, ומעט זה הפך רש"י ואמר חיראל אציר ואמו כדי לקשר מינה חיראל למינה אית שנייהם לון רבים, והכן, אבל נאשר הוא שם צפסוק לא אמי שפיר, לזה הביא גם הדורש: ה' פי מדכתיב "אית" הוא למינה למטע את האשה ממוחא אצ ואם, לדייקו שסובל ליש צמקוס ולפסור דבריהם וכו', בהם שאין זו מנות עשה שהאמן גרמא, בלא רלוית שכווכר מיעטה"ו (ו' פי אם כל העטום היה נמשך ממינה אית, לא יאמר הכתוב אית ולא יוחד לומר חיראל לון רבים, ולא יעלה על דעמיט למטע האשה: ז') פי י' מה רשאו בידו לכדו בין צנופו וכן צממוי להאכילו ולהניסו וכו', משא"כ האשה שאין לה משלה כלום, גם מעטת דיה לעגלה, ואפי"ג שאין זה רק מדרגתו, אבל המורה מיעטה ופטרע מיעדה, אלא שח"ל הוסיפו לומר טעם מיעוטו, ובשגל זה אמרו ז"ל שאם נחלמנה או נגרשה מינה צבויית דול צמר טעמא, ואפי"ג דמיעט זה צמורא כתיב ולא צבויית, דכדוה צלם אית ענין, והא דלא כתיב המורה מיעטה צמקוס אלא כיצור, און קושה, שאם יכחוש מינה אית למעקס אחר לא היה עולה על דעמינו למטע אשה, כי מהימי מימי חגרת צמקוס אלא כיצור, און קושה, שאם יכחוש אפילו הו"א למטע אשה, וכל הכורה לרבותיו לדרוש כן מפני שהחמיל בלשון יסוד וסיים בלשון רבים וכו"ל, בללו של דבר אהי מינה אית למעטה מביטוד ואהי מינה חיראל לרבותה צמורא, והא לך לון רש"י בקידושין נגרשה מנעלה ארי היא כלאמיה (הוכר) "בנמול כיצור" עכ"ל, ארי שדעת רבינו שהמדובר מיעדה ולא ממוחא: ח' זה עיקר הדייק, שהיה לריך להיות להפך כמו צב' יסוד, לזה כתב רש"י דבריו כן, שגל, כלומר כשלהמה להשיעו מדריי צמקוס למיך ולהוכיחו חזוק ציורה: ט' כי יפמה (שמות כ"ג ט"ז), מחרגתיך ליי שגל, כלומר כשלהמה להשיעו מדריי צמקוס למיך ולהוכיחו דברים קשים מדבר אליו בלשון רכה וחמנוים: יא' פי הכרת הדרכה היא מפני הפמימות ופטרע צמקוס אחד, ואין

ג איש אמו וגו' טעם סמיכות מלוח זו למנות לעריות, והוא על דרך מלמדם ז"ל (ספתי לר"ו) קדושים. נחזון לרמוח גם כן גדר שדכשו צפסוק ויפחו צרוטי דיוו מווי אציר ועקב

אור החיים

לקט בהרר

פסוקים המובאים

ב. ארבעה עשר
פ. פסוקים ב"ד ג. ב.
פ. פסוקים ב"ד ג. ב.
פ. פסוקים ב"ד ג. ב.
פ. פסוקים ב"ד ג. ב.

עצת בני ישראל, וכתוב (ויקרא כ, ז) 'והתקדשתם והייתם קדושים', רבי אבין אמר אחר קשיש לבי מדינה שעשו שלש עשרות למעלה מה עשה המלך נתן פראשו אחת ושנים פראשים של בני קף פקל יום ויום העלוניו מכתריין להקדוש פרוף הוא של קדשות מה הקדוש פרוף הוא עושה נתן פראשו אחת ושנים פראשו של ישראל הנה הוא דכתוב ידבר אל כל עדת בני ישראל קדושים תהיו, 'והתקדשתם והייתם קדושים'.

ט. אמר רבי שמעון בן לקיש שפי פראשו הכתוב לנו משה בתורה ואנו למדין אותו מפרשת פרעה הןשע כתוב אחר אומר (דברים כח, יג) 'והיית רק למעלה, וכל

ומתעבים. ואח"כ — להקריש ולהתגר גם כדברים המתחיים להם עמי דודים. שלא למסוק בהם לשם תורה. אשר אז עלול היצר הרע לחרום לעשות גם דבר האסור. ממך דבר החאה, הוא הוא דכתוב — זה שאמר הכתוב בפסוקו. בחמלה: "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו", הרי אחת. ומכאן — בסופו: "והתקדשתם והייתם קדושים", והקדוש עד קדושה להיות קדושים ביותר, ואם תשם כן אני מבטיחה. כי קדוש אני ה' אלהיכם, לסייע לכם.

ועוד — רבי אבין אומר, אחרי — דבר אחר: משל, לפני מדינה שעשו שלש עשרות לכולך — והתנו לו להתערב בהן, מה עשה המלך, נתן פראשו אחת — מהעשרת האלה, ושנים — הנהרות. נתן — כדאש של בני; כך, בכל יום ויום העלוניו — מלאי משה" (ויש שנית, שם). — מכתריין להקב"ה של קדושות. "זמנו — בחזון הנבא, אך ראה כמות מלאכי מעלה משרורים שרת היום להקב"ה בהכלל ונשינו ו. א. "קדוש, קדוש ה' צבאו" (ויש, שם), מה הקב"ה עושה, נתן פראשו אחת, ושנים — כראשו של — "בניתי שם) — ישראל, הנה הוא דכתוב — זה שאמר הכתוב, כאן בפסוקו: "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו", הרי אחת, ושני בסופו: "והתקדשתם והייתם קדושים", והקדוש עד קדושה ותהיו קדושים בקדושה נוספת. הרי שתי קדושות לשידור. והעצמו הוא אומר בכל פעם. כמותו טעם, ואומר: "עני קדוש אני ה' אלהיכם", אינו מייחס לעצמו אלא "קדושה אחת" (עני יפית).

ט. "יצר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם" — חלה הכתוב ציורי קדושה ישראל בדמיון קדושת ה', ובודאי שאין חקר דמיון לקדושת השר"ת שנוכל לצוות את האדם הקרוץ מחומר קדוש כמחיה, אלא דודש ופדש הכתוב כאשר — אמר רבי שמעון בן לקיש: שתי פרישות הכתוב לנו משה בתורה, שיש לנו לדודש בהן וללמוד בדרשותן לימוד. ואנו למדין אותן מפרשת פרעה הרשע: כתוב אחר — מצאנו — אומר — שהקב"ה מבטיח לישאל עמו: "והיית רק למעלה, ולא תהיה למטה"

פסוקים המובאים

ה. ר"א אבין אומר
ה. ר"א אבין אומר
ה. ר"א אבין אומר
ה. ר"א אבין אומר
ה. ר"א אבין אומר

ה. רבי אבין אומר תתנין רבי אבין אמר קישל לקמך שהיה לו מרפף של יין והלושבו פו המלך שומרים מהם תורים וממם שפורים לעת ערב פא למן שקרם נתן לשפורים שני חלקים ולפזורים חלק אחד אמרו לו ארוננו המלך לא כלנו שמרנו פאחד מפני מה אמר נתן לאלו שני חלקים ולנו חלק אחד אמר להם המלך אל שפורים הן ודרפן לשמות יין ולפזרף אני נתן לאלו שני חלקים ולכם חלק אחד קף העלוניו לפי שאין יצר הרע מצוי פכם קדשה אחת שואמר (ויאל ד, יד) 'ומאמר קדישין שאלקא, אכל התחמונים לפי שיער הרע שולט בהם הלאי פשפי קדשות יעמדו הנה הוא דכתוב ידבר אל כל

עורו הממלך את השכינה והעלה ממתנה ישראל, ח"ו, כאמור כאן בכתוב וכמשל (ענין שבת ע"ג), ולכן מצוה הקביה על ישראל מצות 'קדושים תהיו', ככל פרישות קדושה ואומר: "כי קדוש אני ה' אלהיכם", כי הוא מתלה אתו להנין. לקבוצו אליי, ועל כן עלינו ללכת בדרכי קדושתו, לטוב לנו.

ה. רבי אבין אומר, תתנין — שני דברים על הגאמדי כאן: 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם', ואינו אומר 'קדי' אלא 'קדושים תהיו', כמשל ומבטיח שילחיו להיות קדושים כי אני ה' אלהיכם", וגם ונספל בסופו את הדברים ואומר (ויקרא כ, ז): "והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' אלהיכם", ורי כאן אינו אומר 'התקדשו והיו' אלא 'התקדשתם והייתם', כמשל ומבטיח באלהותו כאן וכאן, הרי שתי הבטחות להיות קדושים אם יקדשו עצמם ובשתיים הוא מבטיח מכות אלהותו וקדושתו: ועל זה אמר רבי אבין שני דברים. רבי אבין אומר: משל, למלך שהיה לו מרפף של יין והושיב בו המלך שומרים — לשמור על היין, והשומרים האלה, חלק — מהם — היו — תורים, שאין דרכם כלל לשחת יין, וממם — היה חלק שהיו — שכורים, שחם וגלים לשחת יין משבר לחאה: לעת ערב — כשחם תפקיד שמורום, והנה המלך שממור יפד ואף אחד מהם לא שחת מן היין שכמותו — בא — המלך — ליתן שכרם, נתן לשכורים שני חלקים — של שבר ולתורים חלק אחד — אמרו לו — השומרים הנזירים למלך: ארוננו המלך, הכי לא כולנו שמרנו כאחד, מפני מה אמר נתן לאלו שני חלקים ולנו חלק אחד? אמר לא המלך: אלו שכורים הן ודרפן לשחות יין, וקשה היה להם לעמוד כל היום ולא לשחת מן היין. אבל אתם נזירים ואין דרככם לשחת יין" (ויש כאן, תרי"ג), ולפיכך אני נתן לאלו שני חלקים ולכם חלק אחד — קדושה אחת — שמקדש ה' אותם וקורא להם "קדושים" ונמו — שואמר — על דבר שבת דין של מלאכי מעלה גזר ואמר: "ומאמר קדישין שאילא" — והמשאלה היו נזורה כמאמר "קדושים", הם המלאכים, האמורים שם, הרי "קדושה" אחת בלבד למלאכים, אבל החתומים — ישראל, שחם בני אדם, לפי שיער הרע שולט בהם, הלאוי בשתי "קדושות" יעמדו — בהם שלא לחטא, והם צריכים אחת — שלא לחטא בדברים אסורים

שֶׁל בְּשֵׁר וְדָם אִתָּה לְמַד אֲנִי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְמָה
 אֲנִי שֶׁל בְּשֵׁר וְדָם עַל יְדֵי שְׂאֵמֶר פְּרִיעָה לְיוֹסֵף אֲנִי
 פְּרִיעָה זָכָה לְכָל הַכְּבוֹד הַזֶּה לְכַשְׁמִיבָא אֲנִי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא (ישעיה מו ד) וְעַד זָקְנָה אֲנִי הוּא וְכַתִּיב (שם מד)
 (ו) כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ (ה) צְבָאוֹת אֲנִי רֵאשִׁין
 וְאֲנִי אַחֲרוֹן וּמְבַלְעָדֵי אֵין אֱלֹהִים עַל אַחַת פְּמֵה וְכִמְהָ.

ביר שם. כשם רבי לוי מ"אני של כשר דם, כשמציין את כחו ונאמנותו כמה הוא העניק
 מגדלותיו ביד רחבה לזולתו — אתה למד — על — "אני" של דקב"ה: זמה "אני" של —
 מלך — כשר דם, על ידי שאמר פריעה ליוסף: "אני פריעה" — וחלק לו כבוד מכוחו
 ונאמנותו שלום שברו — זכה — יוסף מידו — לכל הכבוד הזה, לכשיבא "אני" של
 הקב"ה — לקיים את הבטחת שברו לישראל, מכוח גדולתו ומדת נאמנותו האין סופיים, כמו שכחוב
 בו שהוא אומר ביד נביאו: "ועד זקנה אני הוא, ועי שיבה אני אסביל, אני עשיתי ואני אשא ואני
 אסביל ואמנתי", וכתיב — עוד שהוא אומר ביד נביאו: "כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו, (ה)
 צבאות, אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים", שהוא מכיר שתי פעמים "אני"
 כהבטחתו זו, ומציין לומר שהוא אלוהי כל צבאות הנבואים, ראשון ואחרון, אשר מבלעדי אין עוד,
 וכבר הוא מבטח למלך על ישראל ולגאלם, על אחת כמה וכמה — מה גדלה תבוא לישראל
 באותה גאולה, בהגלות מלכם להוכיח את ירו ונבחרתו, ולהראות להם את "אני ה' — נאמן ליוע שבח"
 (רש"י עה"ת שמות ו, כב)!

מסורת המדרש
 קדושים הויו יכיל
 כמתי ראת יבמות ה'
 חת"ת כוללם אר"י
 משם ר' לוי כ"ו שם
 ת"י יתעלה כ' ל"ש
 ישעיה יבטו.
 פְּמוֹנֵי תַלְמוּד לֹמַר יָדָךְ לְשׁוֹן מַעוֹט גְּדֻלְתִּי לְמַעַלָּה
 מִגְּדֻלְתְּכֶם וְאֲנִי לְמַדִּין אוֹתָהּ מִפְּרִיעָה הַדְּלִיעַ שְׂנֵאֲמַר
 (בראשית מא. מ) אִתָּה תִהְיֶה עַל פִּיתִי לְכוֹל פְּמוֹנֵי תַלְמוּד
 לֹמַר (שם שם. שם) יָדָךְ הַפֶּסֶא אֲגִדֵּל מִפִּי, גְּדֻלְתִּי לְמַעַלָּה
 מִגְּדֻלְתְּךָ וְהָיִין קְדֻשִׁים תִּהְיֶיוּ יָכוֹל פְּמוֹנֵי תַלְמוּד לֹמַר
 פִּי קְדוֹשׁ אֲנִי קְדֻשְׁתִּי לְמַעַלָּה מִקְדֻשְׁתְּכֶם וְעוֹד אֲנִי לְמַדִּין
 מִפְּרִיעָה הַדְּלִיעַ שְׂנֵאֲמַר (שם שם. מד) וַיִּיאַמֶר פְּרִיעָה אֶל יוֹסֵף
 אֲנִי פְּרִיעָה יָכוֹל פְּמוֹנֵי תַלְמוּד לֹמַר אֲנִי פְּרִיעָה גְּדֻלְתִּי
 לְמַעַלָּה מִגְּדֻלְתְּךָ אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשֵׁם רַבִּי לִוי מ'אֲנִי

יודע אני שהבטחת "יהיית למעלה" היא החלטית, והוסף ואמר "דק למעלה", שאם לא כן — יכול
 — אני לטעות ולומר שהבטחת ה' לישראל היא "יהיית למעלה" — כמוני, ותמה הוא הדבר שחיו
 אפשר כך (עייני ביר צ. ב): תלמוד לומר — בא הכתוב ללמדנו ולומר: "דק", לשון מעוט.
 כלומר, גדולתי — האין סופית, היא — למעלה מגדולתכם — שאני מאצל ומקצב לכם, ואני
 למדן אותה — את הדרשה הזו — מפרעה הרשע, שנאמר — שהוא אומר ליוסף: "אתה
 תהיה על ביתי, ועל פיד ישק כל עמי, וק חסא אול ממך", וכלומר, כשאני אומר לך "אתה תהיה על
 ביתי ועל פיד ישק כל עמי, ממאן — יכול — אתה למעות שחתייה גדול — כמוני, תלמוד לומר
 — בא הריבוי הזה ללמדך ולומר: "דק הכסא אגדל ממך", ולא אמר "הכסא אגדל ממך", אלא
 הוסף ואמר "דק", שהוא לשון מעוט, לומר: גדולתי למעלה מגדולתך — ככל דבר, הרי הדברים
 המפורשים בדברי פריעה לימדנו על הפרעה האמורה כאן, כי "דק" בא למעט מעצם הגדולה, וצריכים
 אנו לדרשה זו כלפי ה', אף שאין להגלות על הדעת שיהא ח"ו מה ומי שישוה לו, אלא ללמדנו
 ולהוכיחנו זאת לעת גדולתנו, לכל נשכח אז שפלות ערכנו לגבי המאצל האין סופי:

והיון — הו הפרשה השניה, שלנו: "יעדב ה' אל משה לאמר, דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת
 אליהם קדושים תהיו, כי קדוש אני ה' אלהיכם", לא אמר "כי קדוש אלהיכם", אלא הוסף ואמר
 "אני", כי כשהוא אומר "קדושים תהיו כי קדוש אלהיכם" — יכול — אני לטעות ולומר שמצות ה'
 לישראל והבטחתו להם היא "קדושים תהיו" — כמוני, תלמוד לומר — בא הכתוב ללמדנו
 ולומר: "כי קדוש אני ה' אלהיכם", "אני" — בא למעט ולומר: קדושתני למעלה מקדושתכם.

ועוד אנו למדין — גם דרשה זאת — מפרעה הרשע, שנאמר: "ויאמר פרעה אל
 יוסף אני פרעה, ומנעניך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים", ואף שירדע ורואה אני
 שפרעה הוא המדבר, הוסף ואמר "אני פרעה", כי כשהוא אומר לו "ומבלעדיך לא ירים איש את ידו
 ואת רגלו בכל ארץ מצרים" — יכול — אני לטעות שהוא אומר ליוסף אתה תהיה גדול —
 כמוני, תלמוד לומר — בא הריבוי הזה ללמדך ולומר: "אני פרעה", "אני" — גדולתי
 למעלה מגדולתך, "אף על פי שאמרתי לך "אתה תהיה על ביתי", ופי' שעשיתיך מלך על כלם, הנה
 שתנהו בי כבתי, והמלכתי עליך ... שתהא אמת מלכותי עליך" (במ"ד ד, ו), הרי הדברים המפורשים
 בדברי פרעה לימדנו על פקשתנו כי "אני" בא למעט מעצם הגדולה, אף כאן — "אני", בא למעט
 מעצם הקדושה, ועוד יש לדרוש ממה שאמר: "אני פרעה", כאשר — אמר רבי יהושע (י"דסכ"ו),

זכור יוצן היטב ענין יטול כמוי שכתב
כפרשה שכתבן שר"ל שיהיה
קדושם קדושם ענמיים שמתו אומם

מדרגה הקודמת כלל כי כלם תמה ר"ל
צענמיים אלו ימנך.

כל מדרגה קודמת ושייה ממנויות
כלי הפסק לוא ח"ל כי קדוש אני וכו'.
וכן יוצן ג"כ ענין יטול כמוי שכתב על
פסוק והיית רק למעלה, כי רח"ל יש
הפך גדול בין למעלה שנאמר עליי
ימנך וצ"ל למעלה שבני האדם, כי
למעלה שלו הומו ימנך הוא נעלה
מכל צדיות עליונים וממונים שאפילו
משרתיו העליונים שאלים איה מקום

גם עור כי קדושם האדם אינו צמדיזום
אלו והוא כאשר האדם רוצה
לעשות איה עצדו ימנך או מקודם
צ"ל להצין ולקדש ר"ש לעצורה האם
והנה כאשר הוא עסק בעצורה האם
ואינו פונה ממעטו ממנה או הוא
עומד בקדושה האם אך כאשר פייס
אומה העצורה ופונה אם ממעטו
ממנה או נפסק הקדושה ממנו. וכוה

כצדו משא"ל למעלה הנאמר על בני
אדם הוא דבר מוגבל ויוצן ג"כ כנ"ל
אך עור יש הרבה לקדק ולהצין צדרי
המדרש הג"ל. ח' מ"ש ואנו למדין
אומה מפרעה אינו מוצן מה שצריך
ללמדו מפרעה הלא דברי הפסוק מורה
צענמו על זה הלמוד מהסורה שכתבו
כר"ל ששם נפסקו והיית רק למעלה
מהסורה של כלל מלת רק נלמד שאמי
למעט, גם כאן נפסקו קדושים מהיו
מיסורא שכתבו כי קדוש אני ה' וכו'
שכתב המדרש צענמו יכול וכו' ח"ל
וכמו עור יש להצין מצדיו ההפסק
אשר נפסקו ציניהם ולא כמות בקולור
כמות ח' אומר והיית רק למעלה יכול
כמוי ח"ל רק וכו' גדולמי למעלה
מגדולמכם והדין קדושים מהיו יכול

ועצורה ר"ח נ"א, כי הנה צין עצרת
מוך לעצרת פנים יוצן קצת העטם לפי
שנכנס לקדושה גדולה מההאשונה לוא
היה עצילה וקדושו אמריס כדי להצין
ר"ש לקדושה יומר גדולה מן הראשונה
אך מעצרת פנים לעצרת מוך אינו
מוצן למורה ענין העצילה והקדושו,
אומם לדברינו הג"ל יוצן היטב כי לפי
שהקדושה אינה אלו צענמו ולוא מיכף
כאשר פייס אם העצורה נפסק הקדושה
ממנו ופאשר נפסק נפסק למר"ל ולוא
גם לעצרת מוך צריך לוא הכנה
להקדושה האם. משא"ל קדושתו ימנך
היה ממיליות עלי שום הפסק צענמו
ועל שום הכנה כלל והוא קדושה צענמו
שאנו צריך לשום מדרגה קודמת.

ר.ק.ג.ו (כי ערמב זליר דן סהמ ג"כ)

א"ג ד"ק ד צ"א.נ"א

הניצונום שהיה לזקוקים מוך הקליפה
כאשר צאלנו כליצור הקדום אך מ"מ
לכחמה שישו הדבר כלילמם אשר
מאה שלא יהיה בהם כח להוציאם חיכף
לוא הואר אומם ע"י ואמר להם רק
ע"י מעשה קרבונום שוהו עליות על כל
היומר טוב כנ"ל ושפיר כמות והימה
ואם לכס חקת עולם ר"ל שעל דרך הוא

קדושים פרישת

הרשע שנאמר ונס נח מ"ח ואמר פרעה
אל יוסף אני פרעה יכול כמוי ח"ל אני
פרעה גדולמי למעלה מגדולמך עכ"ל.
והנה הקדומונים ו"ל כהנו ר"ל לפי כ-
דרכו לפרש ענין מ"ש המדרש
יכול כמוי. אך לפי ענ"ד נראה שיש
לפרשה כפשוטו.

כי הנה קדושתיו קדושת ישראל חי כ-
אפשר להשיג צחינה הקדושה רק
ע"י עליות ממדרגה למדרגה וכו'
שבאר המא רכי פנחס בן יאיר בסוף
מכתב קוסה (מ"ט) ע"ש, כי מעלה
הקדושה היא אחר ד' מדרגות
הקודמות אלי שהם וריות נקיות טהרה
פרישות ואמ"י הפרישות מציא למלריגם
קדושה ע"ש. אך קדושתו ימנך היא
קדושה ענמיים ושרכית עליי שום

נוסחת הספרים

כיצד כותב שתי' נבנים אצל
לומר לך ונשנה לו אם יש
כיצד לשינוי שנה לו ואם לאו
פירושו מיד ואם יש לשינוי
לא על המטה ולא על הכתב
ולא על ספסל אלא יושב
פניו על הארץ וכל דבר
הרב שיצא מפיו קבלתו
עליו באמה בראה ברה

ביוצו
ביוצו כותב שתי' נבנים לעיני
אל האמר איני צריך לו אלא
לך ואמר ואי תשכ עמי לא
על גבי המטה ולא על הכתב
ולא על הספסל אלא שכיב
לפניו על הארץ וכל דבר
שיצא מפיו קבלתו עליו
באמה בראה ברה ובעיני
סניו באמה בראה ברה
ביוצו רבב אחר ויהי ארבע
כעשר תלמים והו' רבי ארבע
שוחת כצנא את רבתיים וה'
רבי עקיבא מה היה חולטו
של רבי עקיבא אמר כן
ארבעים שנה היה ולא שנה
כלום פעם אחת היה עומד
על פי כפאי אמר מי תקבא אנן
ו' אמר לא רבבי שרירי
[נפסיס] עליה בל יוס אמר
[א]ן עקבא א' אתה מיר קורא
אבנים שקבא מוס מיר היה
רבי עקיבא ו' קל ורומא
בעצמו מה ר' פפל את
המטה רבבי הויה שקבא
ככח על אוח כמה וכמה
שיחקו את לבי שרוא כשר
ודם מיר הוה לפרט תורה
ולפי הוא ובנו וישבו אצל
למורי תנוקות א' רבי
למורי תורה אחר רבי עקיבא
ביאש הלוח ובנו ביאש הלוח
כח ל' ארץ בת ילמורה אף

א עיי' בי' מ' פ'
ציונים

אבות דרבי נתן פרק ו

בית ועד לחכמים פיצד' בזמן שהלמיד חכם נכנס
אצלו לומר לך: שנה לי - אם יש בידך לשנות, שנה
לו; ואם לאו, פטרנו מיד. ואל ישב לפניו, לא על
המטה ולא על הכסא ולא על ספסל, אלא ישב לפניו
על הארץ, וכל דבר ודבר שישא מפיו, יקבלהו עליו
באימה ביראה ברתת וביזע.

ב והו' מתאבק בצפר רגליהם. פיצד' בזמן שהלמיד-
חכם נכנס לעיר, אל האמר איני צריך לו, אלא לך אצלו,
ואל תשב עמו, לא על גבי המטה ולא על הכסא ולא
על הספסל, אלא שכיב לפניו על הארץ, וכל דבר שישא
מפיו קבלהו עליו באמה ביראה ברתת וביזע, פרוך
שקבלו אבותינו מהרבינו באימה ביראה ברתת וביזע.
דבר אחר: "הו' מתאבק בצפר רגליהם" - זה רבי
אליעזר, וישותה בצמא את דבריהם" - זה רבי עקיבא.
הנה ולא שנה כלום. פעם אחת היה עומד על פי הבאר,
אמר: מי תקבא אבן זו. אמרו לו: הפנים שתדיר נופלים
עליה בכל יום. והנה רבי עקיבא מתמיה על זה. אמרו
לו: עקיבא, אי אמה קורא (איוב יד): "אבנים שתקו
מים" מיד היה רבי עקיבא ו' קל וחמר בעצמו: מה ר'ן
פסל את הקשה - דברי תורה, שקשה פפול, על אחת
לקלם תורה. הלך הוא ובנו וישבו אצל מלמדי תינוקות.
אמר לו: רבי, למדני תורה. אחו רבי עקיבא ביראש
הלוח ובנו בראש הלוח. פתב לו אלקי-בית ולמדו עד

יקבלהו עליו באימה. שאם תהא אימתו מטלת על הלמידו ילמד ממנו מהרה. (עי' יורה דעה
סימן רמ"ז סעיף ר"א)

ב זה רבי אליעזר. כלומר כדרך שעשה רבי אליעזר בן הורקנוס כדמפרש לקמן. (כ"י)
הדך הוא ובנו ובני. מכאן משמע שהיה בן לר' עקיבא טרם שנשא בת לכתב שבע. (הגה"כ)

אבות דרבי נתן פרק ו

אמר: אל תהיו כעבדים המשמשים את הרכ על-מנת
לקבל פרס, אלא יהיו כעבדים המשמשים את הרכ שלא
על-מנת לקבל פרס; ויהי מו'א שמים עליכם, כדי
שיהיה שכרם כפול לעתיד לבוא.

ב אנטונינוס איש סוכו היו לו שני תלמידים שהיו
שונין פדגוגיו, והיו שונים לתלמידים, ותלמידים
לתלמידיהם. עמדו ודקדקו אחריו ואמרו: מה ראו
רבותינו לומר דבר זה, אפשר שיעשה פועל מלאכה כל
היום ולא ישל שכרו עובית. אלא אלו היו יודעין
רבותינו שיש אחר ה'ש תחת המים, לא היו
אומרים פו'. עמדו ופדשו מן התורה, ונפרצו מהו שהיו
פרצות: צדקין וביטוחין: צדקין - על שם צדוק,
ביתוסין - על שם ביתוס. והיו משתמשין בכלי-כסף
והלי-זבב כל ימיהם, שהיתה דעתן גסה עליהם. היו
צדוקים אומרים: מסרת הוא ביד פרושים שהו מצעדין
עצמן בעוה"ז ובעוה"ב אין להם פלוס.

א יוסי בן-יעזר אמר: יהי ביתך בית ועד לחכמים.
פיצד', מלמד שיהיה ביתו של אדם מוקף לחכמים
ותלמידים ותלמדי תלמידיהם, ואדם אומר לחברו:
הריני משמש לך במקום פלוני. דבר אחר: "יהי ביתך

פרק חמישי

א יוס' בן יעזר אמר יהי
ביתך בית ועד לחכמים כדור
מלמד שיהיה ביתו של אדם
מוקף לחכמים ותלמידים
ותלמדי תלמידיהם כאדם
שאומר לחברו הריני משמר
לך במקום פלוני. דבר אחר
יהי ביתך בית ועד לחכמים

א עיי' רשב"ם בי' קטו: תוס'
ד"ט אבוח פ"א מ"א.

ציונים

א פרס. לשון מתנה שלא
ב עמדו ופדשו מן התורה. התלמידים. (תו"ט והושב"ס בב"ב) ויש דעה שגם צדוק וביטוס
עצמם. (רע"ב) פרושים. ה"ח נקראו כך מפני שפורשו את עצמן מכל האות והענוגי העוה"ז
בכדי לעסוק בתורה יומם ולילה. (כ"א)

א פרק ששי

א מוזמן לחכמים. שאי אפשר שלא תלמד מהם איזה דבר חכמה. (רע"ב)

אגרת יי קסא

אגרת יי

השפעת המוסר — ודאית!

א. שמוחה ביראת ה' ג. ללמוד המוסר — שמירה על הקה"ש בסדרות.
ג. המקורבים למוסר — לעומת המולעגים ד. רציפות לומד המוסר.
ה. ללמוד המוסר יוצר רשמים נעלמים בפשו.

מכתב כבודם ראיתי ושמה לפני פניפני רודפי צדיק, קרבת ה' יתפצץ, ונפשי חלבה גילה באין האוהי הוציטה. ומה יעור שכלי? מי יתן והיה זה לכבני לעצמנו, לשמוח ביראת ה' באין שטתה החאורה! אל יחדרו מקול המולה ואל תהמו! דחוקן בעין החיים — הוא ללמוד המוסר, המורה השכל, לכל ישבע בכחות החאורות הרוללות!

פירוט

באפית: בראוהי (ע"י חבוקין ב' א' ית' גם ביראת ה' של עצמנו, דהיינו, שמוחה ובמצודות), וכוונתו, שהענין שה' צופה לו טחורה בלי תעורבת חאורה מקול המולה: נגד — נחמלא. באין חאומי חוצצת: כאשר אדם ללמוד המוסר. ואל יחתי: אל לשבד. יחזיקו שמוח בקייית מודגה ביראת ה' של עצמו, אולי למחזיקים בה, וכוונתו, שאדם שמוחוק בה — התעורב "עגמחה" בשמחה ואינה טחורה, אך חרי היא עץ חיים עבורו, המורה את השכל וכו'. כשהוא שמוח ביראת ה' של הזולת — חרי ובמשלי ד', י"ג נאמר "החוקן במוסר אל תרף, השמחה טחורה, מפני שאין מה שיעזור עיני נצדה כי היא חריק", שמוסר הוא בוינת "חיים", שכלי. מי יתן ותי: עפ"י דברים ה' כ"ו: חוללות: החוללות דהיינו, המרגלות (עפ"י רש"י "מי יתן ותי" לכבס זה להם ליראה אותך" וכו' וכוונתו, מי יתן הדיעו זכרים, שאותו לכ טהור במדבר, ש"י, ל"ט על הפסק "לא תתור אחרי

חוספות

א. רודפי צדיק: עי"י אגרת יי"ב, שאם יבנו בית המוסר וכו' יבואו לשם ללמוד נפשם — יואו אשא ראש ואלע כי תשרע ורע לצדיק", איכי לוח הוא קורא "יצדיק".
ב. באין חאומי חוצצת: עי"י "ידעת חכמה ומוסר", ח"ב, עמ' עי"ח, שכתב: "מספרים על גדול אחד, שכשכנסם ללשיבתו נתרש כ"כ מרוב אהבת תורה, עד שרקד מותר שמוח. ואמר עי"י גדול אחד: לו חלו מספרים לי, שרוקד בשיבה שאינה שלו, זו בחינה על אהבת התורה, אבל כשרוקדים בשיבה שלו, און און יודעים איהו ריקוד חאוי בשל — נקל לרקוד".
ג. בעץ החיים — הוא ללמוד המוסר: במשלי ד', ג' נאמר "החוקן במוסר, שהוא לשון זכר, וכו' חא חריק". ולכאורה "נפרח" שהוא לשון נקבה אינו מוסר על המוסר, שהוא לשון זכר, וכו' מתבטא ד' ישראל ותי, שישע החיים" הוא ללמוד המוסר: אך עי"י בבאר תרי"א לפסוק זר, שכתב "החוקן במוסר — אחז את המוסר שהתחלת בו ותחזק את עצמך במוסר. אל

קס אור ישראל

להוסיף לקח ותבונה, בציורי הפרטי אשר לכל אחד, כבית מיוחד, באין שטן ואין פגע לתועה רגשת האברים, המצרכים לעיון הגדול הלזת.

פירוט

ללמוד בהם אלא צריך גם להגות בהם. הוצרכים לעיון וכו': הצדדים הפרטיים, להוסיף לקח ותבונה: ע"ש משלי א, ה' חוד התרגשות האברים, וצרכים הם לעיון הגדול הזה, מפני שהתועה האברים שזרות להתפתחות העיון בעיון הזה. [והוא חידוש בציורי הפרטי: בציורים פרטיים, לפי הרגשיו המסתתרות העיון בעיון הזה. והוא חידוש וצדדיו של כל אחד. כבית מיוחד: כבית נפלא, שרגשת האברים אינה רק כדי להשיב המוסר. באין שטן וכו': אשר בו נוכל לעסוק הדברים אל הלב, אלא יש בה סודע לעיון במוסר באין מפריע. רגשת: התרגשות. עצמו:].

וראה את החטאת, אשר לשמים יגיע! והלב חומד להחזיק במוסר, למען סוד משאול מטה, לעומתם — ברוך נַאֲמָר, לקרב נפשות ליראת ה'. העמל מועט והשכר הרבה — ממצידיקי הרבים, אשר ככוכבים יהיו.

אל יפול לב האדם בלמוד מוסר ואינו מתפעל ואין רושם בנפשו מוצאת לשנות דרכו. ידע נאמנה, אם כי לא נגלה לעיני כשר הרושם — עיני השכל הראות: ברבות העמים, ברביעי הלמוד, מהתקבצות הרשימות הנעלמות — לאדם אחר יִקְרָא ותאותו נאסרה לכל תפרוץ הובה"א ויש אשר תבטל! והנסיין יעיד, בהשקפה קלה, על לומד מוסר, אם מעט כו' — כיתור שאות יעלה על בני גילו, ברעינו וכל הנדהגתו.

פירוש

יגיע: תגיע. והלב חומד: היסך יעין רואה לב בבחינת "מעלה" אלא הכרח גמור למען סוד חומד וכלי מעשה גומדין" נחשין, שמה, טיין, לייט) משאול מטה! ועיי באור הנ"א לפסוק זה. כעברה, וכוונתו: בלי מוסר, העין אינה מבחינה לעומתם: לעומת המלצים — "כדרך" יאמר בעברה, ואפי מבחינה — אינה מבחינה שהיא למקובלים: לקרב: לאלה המקובלים. ממצידיקי מניעה עד לשמים, אבל עיי לימוד המוסר, העין **הרבים**: דניאל, י"ב, ג'. ואינו מתפעל ואין ראה עד היכן הגיע ההטא ממלא משתקק הלב **רושם בנפשו מוצאת**: ראשית — אינו מתפעל, להחזיק במוסר. **למען סוד משאול מטה**: הוא. ואין אם מתפעל, מרגיש הוא, שאוהה התפעלות במשלי (טיין כ"ח) "ארח חיים למעלה למשכיל". התגדפה, בלי להשאיר שום רושם בנפשו. למען סוד משאול מטה", וכוונתו, שמוסר אינו **חרישימות**: הרשמים. **אם מעט כו'**: כוונתו.

הוספות

- ז. עין רואה את החטאת אשר לשמים יגיע: עיי אגרת ג'. יתאוות האדם ועלילותיו, אשר המה לכוונתו במכמוריו, לכל תהי לו תקומה חיו, אשר כמעט קט ישעש האדם למרבה, אין מעצור לרוחו, להוציא כל מפעל רע ונתעב לעיני השמש". וב"אגרת המוסר" כתב: "ונכשלים אנתו בכל עת בעבירות רמות עד שמים יגיעו וכו' אשר אם גם לחשבת לבנו כסומים נחשבנו, אין רואה גדלם, רק אם נשקפים עיי כלי המחזיקי ויכמו תוכבים אשר גדלם יותר מכדור הארץ ונראים כנקודות קטנות ועיי כלי המחזיק נראים יותר גדלים מעט, ובאמת — אין ערוך לגדלם, כן הדבר הזהי!" לימוד המוסר יפקח עיני לראות המציאות כפי שהיא באמת.
- ח. **אל יפול לב האדם**: וכן כי באגרת ל'. "אל יפול לבו בראותו, כי לא נשאר שום רושם בלבבו, וידע נאמנה, כי התפעלותו לא עלתה בתוהו, רק הניחה ברכה, בלתי נרגשת לחושי כשרי" וכו'.
- ט. **מהתקבצות חרישימות הנעלמות**: עיי אגרת ו', אך נוצרת בחינת כחות, עיי רביעי לימוד המוסר, בבחינת תבהירות.
- י. **לאדם אחר יקרא**: עיי אגרת י"ד, שהתהפכות מרע לטוב לא תתכן, ביום אופק בעולם, בלי מוסר.

יא. **לכל תפרוץ הובה"א**: עד שהתחיל ללמוד מוסר, היתה תאוותו פורצת הרבה, בלי מעצורים.

לומד המוסר — חי חי יקרא! בגדרו — כל חי מרגיש, לשום לב, לידע חסרונותיו, להשתוקק להיקונם. לא יפול ברשת היצר להלעיג על יראת ה', להיות לסטים לקפח נפשות מעבודתו יח"ש, גם כאין תאוה מוצאת; עין

פירוש

לבכבם" — "הלכ והעינים הם מרגלים לגוף בעצמו מוסר, אפשר להלות זאת בחאות, ומסוטים לו את העבודתו". כל חי מרגיש: המפדיעות לו בשאיפה לשלמות, אך אינו תאוה "אין כשר המת מרגיש באזמל" (שבת י"ג, א"כ יש להפריע לאחזים ללמוד מוסר? אי"כ העברה הגדרת "חי" היא "מרגיש" להלעיג על יראת נדראה, שהרי כשם שלעיל, בצד הטוב, בלי ח': ללעוג על לומדי מוסר. לקפח: להכבית. תאוה — שלמה השמחה, כך כאן בצד הרע, גם כאין תאוה מוצאת: אדם שאינו לומד בלי תאוה — נדראה העברה: מוצאת: נמצאת.

הוספות

תור — אפילו לשעה אחת אל תרף את עצמך מן המוסר. נצרה — כלומר, אלא אדרכת, תוסיף תמיד דרים ומצוות על המוסר, שלא תבוא לידי רפיון. כי היא חייך — כי מה שהאדם חי הוא כדי לשבור המדה שלא שבר עד הנה, ולכן צריך תמיד להתחזק, ואם לא יתחזק — למה לו חיים". הרי מבואר בדבריו ש"נצרה" ויהיא חייך" הכל מוסב על המוסר, המחיה השכל לכל יטבע: עיי תחילת "אגרת המוסר": "הדמיון נל שופך והשכל יטבע — אם לא נולכנו כאני, היא רגשת הנפש וסערת הרוח".

י. כל חי מרגיש: עיי אגרת ל' שהארץ בזה, וכתב: "ומה הוא היסוד, שיהי האדם מוכשר לתשובה? הוא ההרגש שהי חי מרגיש בחסרונו, ואו התקוה שיתעורר לתשובה, אבל אם אין הרגש — התשובה מאין תגלדי" ושם בהמשך כתב: "התפתח והתחלה הוא ההרגש, שיהי האדם לומד מאמרי חז"ל ומוסרי החכמים, לחזור עליהם כמה וכמה פעמים, עד אשר יתפעל וירגיש בנפשו חסרונו".

ה. בגדרו — כל חי מרגיש: הרמבי"ם בימורה נבוכים" (חלק א, פרק מג) מגדיר "חי" — "צומח ומרגיש", (ידיד ש"ב הרב ר' יעקב גרשון ויס שליט"א).

ז. לא יפול ברשת היצר להלעיג על יראת ה': ר' ישראל זתי"ע מחזיק רוחם של כותבי המכתב, בראשית תשובתו, לכל יחרדו ובל יחזו מקול המולה נגד לימוד המוסר, ואיד פונה אליהם עכשיו שלא יפלו ברשת היצר להלעיג על יראת ה'! ואולי אין זו שאלה, מפני שקורה, שכאשר אדם לוחם למען מטרה מסוימת והוא רואה שהלוחמים נגדו מרובים, מתרפת דיוו, ואו, כדי לחגן על יסורי מצפוני, מצטרף הוא אל הלוחמים נגדו... אך יתכן שאין כוונתו להזהיר את מקבלי המכתב, לכל יפלו ברשת היצר להלעיג על יראת ה', אלא ללמד מציאות ענומה. וכה דבריו: "לומד המוסר — חי חי יקרא וכו' לידע חסרונותיו להשתוקק לתיקונם" הוא — לימוד המוסר — "אל יפול ברשת היצר להלעיג על יראת ה'". כיון שלמד מוסר ונתגלו לו חסרונותיו — התעוררה בלבו תשוקה לתקנם, ואז רדאי אין חשש שלעג על יראת ה', שהרי רואה הוא בעליל מה נתן לו לימוד המוסר. אך מי שאינו לומד מוסר, ממילא אינו מכיר חסרונותיו ואינו משתוקק לתקנם — הוא לעול ליפול ברשת היצר להלעיג על יראת ה'. כיון שאינו לומד בעצמו, צרה עינו בלומדי מוסר ואז נופל הוא ברשת היצר ללעוג להם, וצ"ע.

— הוא לימוד התורה, השקולה כנגד כל העולם ומצוותיה של תורה (ירושלמי, פ"א) ומשולה למוסד. ומוסד המתקיים האלה יתקין את לבבך, לשמור מכל רע ולשנות דרכו לטובה.

פירוט

האגלה לום ואם צמא השקנו מוס' וכו', כל העולם ומצוותיה של תורה: בהשלמה שכתב: "שבתורה הן ב' דברים: הלכות (ה) נאמר: "חד אמר: אפי' כל העולם כולו ואגרות ואגרות נקרא מוס', שמועד לבן של איני שיה לזכר אחד של תורה, חוד אמר: אדם כמים, דשם כל עניניהם על מוס', שמה אפי' כל מצותיה של תורה אינן שנות לזכר ישבר יצו"ר של התארות, עיי' מוסר", פננז אחד מן התורה".

הוספות

יד. ומשולה למוס': עיי' ב"ק י"ז. "ואין מים אלא תורה, שמי (ישעי' נ"ח) הוי כל צמא לכו למוס'".

טו. ומוס' המתקיים האלה יתקנו את לבבו: מהמשך דבריו אלה למלים "ומשולה למוס'", משמע שהתורה היא שתתקין לבבו ולא המוסר. שהרי מהלך דבריו הוא שישפד מוס' ודבש על נפשו — הוא לימוד המוסר! — דבר שישאר רשם עולם בקרב, ורשם זה יוביל אותו ללימוד התורה, שהיא משולה למוס', ומוס' מתקנים אלה — לימוד התורה — יתקין לבו. אלא שזה ברור שהתורה החקיקה היא עיי' מוס', שהרי כתב, שלא יפיל לבו בראותו שלא נשאר רשם, מפני שענין השכל רואות, שעיי' התקבצות הרישומות העלמות הרפו לאדם אחר, ועל זה הנהא המעשה מר' עקיבא, שטפת המים הן שיתקין האבן, מהתקבצות הרישומות הבלתי נראות:

והמתלה הוא זה: ביאגרת המוסר" כתב "והנה בתבלין התורה לצוה"י יש עוד בחימה ורחות (שהשכל והחשי האדם ללא לזכור סיבתה), הוא מאמר חז"ל (סוטה כ"א) תורה בלידנא דעסיק בה מצלא כו'. ואין חילוק באיזה ד"ת שיהי עסקו תעלנו מחטא. אם עוסק בענין שור שנת את הפרה וכיוצא, תעלנו גם מלשון הרע וכיוצא, הנה כי אינם שייכים זה לזה, רק דוחיות חזרות חשדות".

וש עוד בחימה, מובנת בשכל, כפי שכתב שם "המשגב והעיקר בשמיעה רפואת התורה לתחלואי היצר הוא, ללמוד בעו ועיון עמוק היטב דיני העבירה עצמה, ההלכה עם כל סעירה וכו' כי זה הלימוד עושה קנין חזק בפני, להיות העבירה מרוחקת מנוו בטעני", וכך בסוף אגרת ז' "הלימוד בעיון ובהתמקדות עושים רשם גדול בפני האדם, עד אשר יהי מוטבע בנפשו וישמור, כמעט בלי שום מוסר ועמוד גם בסמיו". ולפי זה, לימוד המוסר הוא החתירה, התקיימת בלב רשמים ועלמים. התקבצות הרבה רשמים, מביאה את האדם להתמסרות לויגה בכלל דיני העבירות שהוא לקוי בהן בפרט — וישגי בחינת אלה, המשמיה, דייני העבירה עצמה והרחוקה (כל סוגיא שיעסוק בה), ותתקיימה את לב, תתקיימה גמורה, מעבר לעבר, לשמר מכל רע ולשנות דרכו לטובה.

ומוס' המתקיים האלה יתקנו את לבבו: אחרי שישפד חרבה מים על נפשו, הוא לימוד המוסר, יתחיל לחוש במתיקנותו וערבותה הנפלאה של תורה, שהיא מתקוק לבבו לשמור

← הוא הדבר נזכר להעמיט בכרי חז"ל, באבות דר' נתן, פי"ז, ד"ל: "מה רימה תחלתו של ר' עקיבא? כן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום! פעם אחת היה עומד על פי הבאר. אמר: מי חקק אבן זו? אמרו לו: המים, שתורר נופלים עליה בכל יום. אמרו לו: עקיבא! אי אמה קורא אבנים שחקו מוס'? מיד היה דן ר' עקיבא ק"ו בעצמו: מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשה ככרול, על אחת כמה וכמה שיהקין את לבי, שהוא כשר דם. מיד חזר ללמוד תורה" כו', עיי' שם. כי ר' עקיבא, בתחלת לימודו, באין רושם מוצא את אצלו, אמר נואשי' לנפשי'. והוא לו סחירת הדבר, משפיעת המים על האבן, אשר לא נרא' מאומה השתנתו בהאבן. ועם כל זה, המתקיים בשכלם גוררים, כי נעשה רושם, נעלם מהרגש אנושי — היא הסיבה לחקיקת האבן: מריכוי המים, ברכות הימים, מהתקבצות הרישומות הפל-נרגשות.

ביאגרת, האדם אשר לא נטבע טביעה מיוחדת ברגשת המאורת, ושכלו הי לבקש מנוח לנפשו לחיי עד, ולכן כלב האבן, מים הרבה ישפוך על נפשו — הוא לימוד המוסר! — ורישומות נעלמות בקורבו יולדו, להלהו לדרך החיים

פירוט

אם מעט ואם הרבה. אבנים שחקו מים: לכו. (המקוריים בשכלם מוזרים: חקירות איוב, י"ז, י"ט, והכוונה, את האבנים שחקו השכל מריחות. הלחי: טביעה המים. ר"ל: מים. קשה: אבנים.) בתחילת מיתת: טביעת מות. ברגשת התאווה: לימוד: שהיי מלשון הכריזת כאבות דר'י מחמת ההרגשות המאורות ולכן כלב האבן: "מיד חזר ללמוד תורה", מוכח שר' עקיבא אמנם, שכל הי' אך לב כלב האבן. מים למר, אלא שהפסיק, מפני שלא הרגיש חרבה וכו' הוא לימוד המוסר: עיי' כאור שהתורה עושה רושם של יראת שמים על הג"א, למשליל כיה, כ"א "אם רעב שונאך

הוספות

ועתה, אחרי ריבוי חלמתי, מהתקבצות הרישומות העלמות — תאורת כפר, עיי"פ, אינה פורצת הרבה. יושל אשר תבטל: לפעמים זוכה הוא שתבטל לעולם.

יב. אמר נואש לנפשו: וכן פירש בסיומן ל' ד': "כי ר' עקיבא, בראותו בחינת לימוד, שאינו מוצא הרגש בנפשו, ויכוהו לבבו לאמר: לשוא יתעמל וכי אם אין יראה אין תבונה, למהו ויחבל ויכלה כתי, חיי. אכן, בראותו כי אבנים שחקו מים, אם כי לא נראש בתחילת, אחר עזי וגבורה לחזק את נפשו, כי טוב שיעניו שיה בתכונותיו, למרות שלמד, לכן אמר נואש יג. אמר נואש לנפשו: הוא לא חש בשנינו שיה בתכונותיו, למרות שלמד, לכן אמר נואש לנפשו, מפני שאם אין רוחא — אין קיום לתכמה, אבל רוחא לו סחירת הדבר — שודאי מתחלל שיעני, בלתי נראה לעיני, אשר בסופו של דבר, אחרי שיתקבצו חרבה רשמים — יכתי בשנינו שיה שחל ב.